

תשורה

מחגיגת

הבר-מצוה של

מ 2013

און/סמ

ג' סיון, ימי הגבלה

התש"פ

תשורה

מחגיגת הבר-מצוה של
דובער שי' מונדשיין

ג' סיון תש"פ
סמאלענסק, רוסיא

ב"ה

פתח דבר

משבחים ומודים אנו להשי"ת על כל הטוב אשר גמלנו, ובחסדו הגדול זיכנו בכניסתו של בננו דובער שי' למצוות.

כהוקרה לידידנו ובני משפחתנו שיחיו שהואילו גם מרחוק לחגוג אתנו ביום שמחתנו, מתכבדים אנו להגיש תשורה זו, הכוללת:

א. דבר מלכות - תוכן קצר משיחת מוצאי ג' סיון ה'תשמ"ט - כקביעות שנה זו, יצא-לאור בשעתו על-ידי ועד הנחות התמימים.

ב. ראשי פרקים מתולדות זקננו הרה"ח התמים ר' דובער יוניק ע"ה, שזכה לשמש בקודש קרוב ליובל שנים, וחתן הבר-מצוה נקרא על שמו. נערך על-ידי בנו, דודנו הרה"ח התמים אברהם ברוך יוניק ע"ה.

ג. אוסף תמונות של זקננו במחיצת רבנו זי"ע, ובמעמד 'כוס של ברכה' בשנים בהן זכה לשמש כ"שר-המשקים".

ד. רשימת סיפורים ששמע זקננו מהרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה, אמו של רבנו זי"ע - מתפרסמים לראשונה בתרגום ללה"ק.

ה. רשימת סיפורים ששמע זקננו מהרבנית נחמה דינה ע"ה, אשת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע - ביום כ"א אדר ראשון ה'תשי"א. מתפרסמים לראשונה בתרגום ללה"ק. חלק מהסיפורים אודות הרבנית מרת רבקה ע"ה, כתובים גם ברשימת "דברי ימי הרבנית רבקה" לכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע.

ו. רשימות דברים מתולדות אבות המשפחה - חלק מהסיפורים התפרסמו ב'היכל הבעש"ט' גליון לו, ובאו כאן עם הוספות ותיקונים בהשוואה למקור.

ז. סיפור האחים הקדושים מסלאוויטא נ"ע - כפי ששמע מהוריו, ומתפרסם כאן לראשונה.

ח. רשימת סיפורים אודות הרה"ק ר' דוד מטאלנא נ"ע - שרשם אביו, זקננו הרה"ח ר' נפתלי יוניק ע"ה, ומתפרסם כאן לראשונה.

ט. רשימת סיפורים אודות הרה"ג והרה"ח וכו' ר' הילל ז"ל, הידוע בשם "ר' הילל פֿאַריטשער" - שרשם זקננו ר' נפתלי. הסיפורים נערכו על־ידי אבינו, הרה"ח התמים ר' יהושע ע"ה - זקנו של חתן הבר־מצוה - והתפרסמו ב'כפר חב"ד' גליון 962.

י. סיפור שזקננו הרה"ח התמים ר' יעקב יוסף רסקין ע"ה שמע בבאברויסק, עיר מגוריו של ר' הלל, וכתב במכתב לנכדיו למשפחת מונדשיין.

יא. בהמשך להנ"ל, הדפסנו לחביבותא דמילתא גם את רשימת ראשי פרקים מתולדות ר' הילל ז"ל, שערך כ"ק אדמו"ר זי"ע ונדפס בראש ספרי 'פלח הרמון' בהוצאת קה"ת - בתוספת הערות ומראי־מקומות.

כל זה נלקט ונערך על־ידי בננו בכורנו הת' מנחם מענדל שי'. ותודתנו נתונה לו. תפלתנו שיזכה בננו שיחי' ויתקיימו בו ברכות כ"ק אדמו"ר זי"ע לכל הנכנסים לעול המצוות: "יה"ר מהשי"ת אשר מבן שלש עשרה למצות יגדל לבן חמש עשרה וכו'... והשי"ת יצליחו להיות חסיד ירא שמים ולמדן".

ונזכה לגדל אותו ואת שאר ילדינו שיחיו לתורה ולחופה ולמעשים טובים בדרך שהורנו רבותינו נשיאנו הקדושים זי"ע.

לוי יצחק וחנה מונדשיין

יום השלישי שהוכפל בו כי טוב,
ג' לחדש השלישי, ראשון דימי הגבלה, ה'תש"פ
סמאלענסק, רוסיא

<p style="text-align: center;">מונדשטיין-ה"א</p> <p>RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON Lubavitch 770 Eastern Parkway Brooklyn 13, N. Y. HYacinth 3-9250</p>	<p style="text-align: center;">מנחם מענדל שניאורסאהן ליובאוויטש 770 איסטערן פארקוויי ברוקלין, נ. י.</p> <p style="text-align: center;">ב"ה, ט"ז שבט ה"ש"כ ברוקלין</p> <p style="text-align: center;">האברך יהושע שי'</p>
<p style="text-align: center;">שלום וברכה!</p> <p>במענה על הודעתו מהכנסו לגיל מצוה, הנה יה"ר מהשי"ת אשר מבן שלש עשרה למצוה יגדל לבן חמש עשרה וכו' כפסק המשנה (אבוח פרק ה'), ויוסיף החמדה ושקידה בלימודו בחורה, בחורח הנגלה וכן בחורח החסידות, ויהרר בקיום המצוה. והשי"ת יצליחו להיות חסיד ירא שמים ולמדן.</p> <p style="text-align: center;">בברכה </p>	

מכתב ברכתו של הרבי ליום הבר־מצוה של סב חתן הבר־מצוה

מונדשטיין - ירות"ו

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ. י.

בי"ה, כ"ה אלול תשמ"ח
ברוקלין, נ. י.

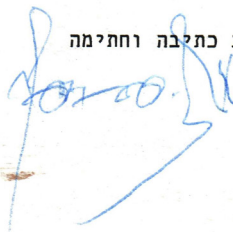
האברך לוי יצחק שי'

שלום וברכה

במענה על ההודעה ע"ד הכנסו לגיל מצות,

הנה יה"ר מהשי"ת אשר מבן שלש עשרה למצות
יגדל לבן חמש עשרה וכו' כפטק המשנה (אבות פרק
ה'), ויוסיף התמדה ושקידה בלימודו בתורה, בתורת
הנגלה וכן בתורת החסידות ויהדר בקיום המצות.
והשי"ת יצליחו להיות חסיד ירא שמים ולמדן.

בברכה כתיבה וחתימה
טובה

מכתב ברכתו של הרבי ליום הברימזוה של אבי חתן הברימזוה

ט"ז מרחשון תשמ"ט - יומיים לפני הבר-מצוה של אבי חתן הבר-מצוה
בצאתו לאהל, נתן לו מטבע ואמר "לייג דאס אין צדקה"

דבר מלכות

תוכן קצר משיחת ג' סיון, א' דימי הגבלה ה'תשמ"ט

בלתי מוגה

התוכן והטעם דמצות הגבלה

א. נמצאים אנו בתחלת ימי ההגבלה שלפני זמן מתן תורתנו, שאז צוה הקב"ה (בג' סיון): "והגבלת את העם סביב לאמר, השמרו לכם עלות בהר ונגוע בקצהו גו'", "הגבל את ההר וקדשתו".

והענין בזה: לאחרי העילוי ד'ויחן שם ישראל נגד ההר", כאיש אחד בלב אחד, הנה מפני גודל השתוקקותם הי' מקום שישראל יעלו על ההר להתדבק בה'. ולכן באה האזהרה "השמרו לכם עלות בהר" – כי תכלית הכוונה היא דוקא ההמשכה למטה, ולא ביטול במציאות.

וכידוע שהכוונה דמתן תורה היא – נתינת התורה למטה דוקא, ואדרבה – "לא בשמים היא", ועד שהקב"ה אמר לב"ד של מעלה "אני ואתם נלך אצל ב"ד של מטה כו'" לשמוע מהו הפס"ד ע"פ תורה.

וכמו"כ הוא בעבודת האדם: תכלית העבודה אינה כמו שהי' בכני אהרן – רצוא בלי שוב, עד לכלות הנפש ("בקרבתם לפני ה' וימותו") [כי בזמנם הי' זה עבודה אבל אח"כ נאסרה עבודה באופן זה], היפך מהעבודה ד"הסנה איננו אוכל" – אלא העבודה צ"ל כמו שהי' אצל רבי עקיבא – "נכנס בשלום" (ע"ד "עלות בהר") "ויצא בשלום" (הירידה מההר), ועד שהכניסה בשלום היא על מנת היציאה בשלום. ואדרבה: עי"ז דוקא נעשה כלי אמיתי ובשלימות, להגילויים נעלים (שבשבילם "נכנס").

ולהוסיף, די"ל שזו הכוונה בהגזירה שהיתה קודם מ"ת שעליונים לא ירדו למטה ותחתונים לא יעלו למעלה – גזירה מלשון פירוד, פירוד בין עליונים לתחתונים – כי דוקא עי"ז הי' קיומם של התחתונים (ולא יתבטלו במציאותם מפני העליונים); ובמ"ת נתבטלה הגזירה, ונעשה חיבור עליונים ותחתונים, היינו לא ביטול התחתונים, אלא כפי שהם בדרגת תחתונים נעשים מחוברים לעליונים.

ולכן, בתור הכנה למתן תורה – צריכה להיות זהירות מיוחדת שבנ"י לא יתבטלו

(בכלות הנפש) מפני תוקף התשוקה שלהם לעלות בהר, אלא להמשיך תשוקה זו במציאותם למטה, ולכן נצטוו לא רק שלא לעלות בהר, אלא אפילו לא "נגוע בקצהו".

[וכנרמז גם בכתוב שנאמר להם קודם מתן תורה, וקודם מצות הגבלה - "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש": ביחד עם זה שאתם בבחי' "ממלכת כהנים" - מופרשים ונבדלים מהעולם, עד לבחי' כהן גדול שמקומו הוא בירושלים, המורה על דרגא שלמעלה מהתחלקות (דירושלים לא נתחלקה לשבטים), הנה ביחד עם זה צריכים להיות "גוי קדוש", שגם בבחי' גוי, המורה על מציאותם למטה בעוה"ז הגשמי - צ"ל "קדוש", ע"ד המבואר בתו"א ואוה"ת בענין צדקה תרומם גוי, שגם בבחי' "גוי" נעשה הרמה והגבהה למעלה.

וכנראה גם מהמשכן (התכלית דמ"ת): המשכן נעשה מדברים גשמיים - "זהב וכסף ונחושת גו", מ"ג (או ט"ו) דברים, ודוקא עי"ז נעשה המשכן מקום הראוי להגילוי הכי נעלה - "ושכנתי בתוכם", ועד"ז מובן בנוגע להגילוי ד"ושכנתי בתוכם - בתוך כל אחד ואחד".

לימוד הנ"ל בהתאם לקביעות בזמן

ב. ולהוסיף - ע"פ הקביעות דר"ח סיון בשנה זו ביום ראשון:

כל יום ראשון בשבוע הוא בדוגמת יום ראשון דמעשה בראשית, שנקרא "יום אחד" שבו הי' הקב"ה "יחיד בעולמו". וגם הבריאה ביום זה - אור - היא למעלה מ(שאר כל) הבריאה, ועאכו"כ האור שנברא ביום ראשון, שלמעלה מהבריאה, ולכן לא הי' העולם ראוי להשתמש, וגם אור המאיר עכשיו - ידוע מעלתו לגבי שאר הבריאה, כמובן גם מענין דאינה דומה שמיעה לראי', שראי' (ע"י האור) היא למעלה מהתחלקות דפרטים, שע"י הראי' תופס האדם הכלל כולו, ולא כמו שמיעה שמהפרט בא אל הכלל.

אמנם, הכוונה היא להמשיך ה"אחד" דיום ראשון (אחדות ה'), ואחדות שע"י האור) גם בפרטים, בעולם ההתחלקות, ולכן ביום ג' נאמר מצות הגבלה. ועי"ז זוכים אח"כ למתן תורה - ישראל וקוב"ה - ע"י אורייתא - כולא חד.

הקשר לשיעור תהלים "ישועות משיחו", "הושיעה את עמך"

ג. ויש לקשר זה עם השיעור תהלים דיום זה (יום ב' דימי ההגבלה): בתחילתו כתוב "ה' רועי לא אחסר" - שאף שנעשה "והגבלת גו" לא חסר כלום, ואדרבה

– כבסיום השיעור תהלים – נעשה "ישועות משיחור", "הושיעה את עמך וברך את נחלתך, ורעם ונשאם עד העולם", ש(שלימות) ענין זה יהי' בגאולה העתידה, שאז יהי' "ה' ימלוך לעולם ועד", וגם "ונשאם עד העולם",

ולמעלה יותר מהנאמר בפרשתנו – "נשא את ראש גוי", גילוי נעלה ביותר, הבא מצד ש"מתוך חיבתן לפניו, מונה אותם כל שעה" נולהעיר מדבר פלא, שנאמר "מונה בכל שעה" – אף שבפועל היו רק ט' מנינים של בני", ומנין העשירי יהי' לע"ל! מ"מ גודל חיבתן אצל הקב"ה הוא תמיד – בכל שעה, כנראה גם באהבת הורים לבנם, ובפרט לילד קטן, כמובן גם מתורת הבעש"ט שחבתם של ישראל היא כבן יחיד שנולד להוריו לעת זקנתם].

הוראות בפועל

ד. "הימים האלה נזכרים ונעשים" בכל שנה ושנה, ובאופן דכחדשים, עד לחדשים ממש, כולל שנעשה חידוש בכל שנה בהחיבור בין העליונים ותחתונים, ועד שלגבי חידוש זה – הרי כל השנים שלפנ"ז, לפני מ"ת בשנה זו – הם כמו לפני ההתאחדות. ולכן בימים אלו – ימי הכנה למ"ת בשנה זו – צ"ל חידוש בהעבודה ד"ויחן שם ישראל נגד ההר", אהבת ישראל ואחדות ישראל, וביחד עם זה – מצות הגבלה – "והגבלת גוי" השמרו לכם עלות בהר ונגוע בקצהו", בתור הכנה למ"ת בשנה זו.

ובנוגע לפועל: להוסיף באהבת ישראל ואחדות ישראל, ובענין "והגבלת גוי", ועוד ועיקר – להוסיף בלימוד התורה, ובהקדמת נעשה לנשמע, כולל בתורה עצמה – הקדמת לימוד הלכה למעשה, ואח"כ לימוד פלפולי דאורייתא, כולל ובמיוחד – הוספה בלימוד פנימיות התורה, שהיא גילוי הכי נעלה – "מעשה מרכבה" וכו' (בנוסף לזה שתורה בכלל היא הגילוי ד"אנא נפשי כתבית יהבית"), והי' בזה "והגבלת" – לימוד "ביחיד", הנה עתה שנעשה "מצוה לגלות זאת החכמה", עד באופן של יפוצו מעינותיך חוצה, ובפרט לאחרי גאולת אדה"ז – יש להפיץ את המעינות (שלמעלה מעלה) חוצה, במציאות העולם, עד לחוצה שאין חוצה ממנו.

חלוקה לצדקה

ה. נסיים במצוות צדקה, בהתאם להמדובר לעיל ע"ד צדקה תרומם גוי, והיות שסגולת הצדקה היא שמזרזת את הגאולה – נזכה עי"ז שהקב"ה יעשה צדקה עם בני", "וארו עם ענני שמיא", האנשים נשים וטף, שכולנו נלך לארצנו הקדושה, ולירושלים עיר הקודש, ובבית המקדש השלישי "מקדש אדני" כוננו ידיך", ונלך

ברינה ושמחה, החל מהניגון [וכ"ק אדמו"ר שליט"א ניגן] - הושיעה את עמך וברך את נחלתך, ורעם, ורעם, ורעם, ורעם ונשאם עד העולם ואח"כ המשיך הקהל לנגן).
[כ"ק אדמו"ר שליט"א חילק לכאו"א שטר אחד של דולר, כדי לתת אותו (או חילופו) לצדקה].

בעת אמירת השיחה

ראשי פרקים
מתולדות הרב החסיד התמים וכו'
ר' דובער בן הרב ר' נפתלי ע"ה יוניק
- שעל שמו נקרא חתן הבר־מצוה -

זקנינו הרב ר' דובער ע"ה יוניק נולד ו' מנחם־אב תרפ"ז בעיר פּרילוקי שבאוקריינא, לאביו הרב ר' נפתלי שו"ב, ולאמו מרת גאלדא איטא ע"ה - מגזע קדושים - דור שישי להרה"ק ר' פנחס מקאריץ, ולהרה"ק ר' לוי יצחק מבארדיטשוב, ודור שביעי להרה"ק ר' נחום מטשערנאביל, ומגזע הרה"ק ר' חיים מקראסנא ובעל התוספות יום טוב, זיעוכי"א.

העיר פּרילוקי היתה. ברובה מיושבת בחסידי ליובאוויטש, ובראשם היו רב העיר הרב ר' הלל סולוצובסקי נ"ע, אחיין של הרה"ק ר' הלל מפאריץ, ר' נפתלי שימש שם כשו"ב.

תרצ"א -מעתיק מושבו (ביחד עם משפחתו) לעיר מוסקבה, מאחר שהלשינו על ר' נפתלי שהוא משמש כשו"ב והוצרך לברוח.

במוסקבה למד אאמו"ר בחדר מחתרת. באותו הזמן חיו בני המשפחה בדוחק רב.

תש"ב - בעקבות מלחמת העולם, עם התקדמותו של האויב הגרמני למוסקבה, הרחיקה המשפחה ממוסקבה בחיפוש אחרי מקום מבטחים, עד שמצאו מנוחה בעיר טשקנט שבאוזבקיסטאן.

תד"ש - נסע ללמוד בסניף ישיבת "תומכי תמימים" שנפתח בסמרקנד ולמד שם עד שנת תש"ו.

תש"ו - ביום ב' דר"ח אלול זכה לצאת מעמק הבכא במסע ה'עשאלונים' הידועים שיצאו מהעיר לבוב (למברג). נוסעי המסע קיבלו דרכונים של נתיני פולין, דבר שאפשר להם לצאת מרוסיא לפולין וכך נסעו עד העיר קראקא. בהשגחה פרטית, הי' זקנינו שותף למסע זה בדרכון של "אם ובנה" שניתן להרבנית הצדקנית מרת

חנה שניאורסאהן ע"ה - אמו של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו - וכך נסע כ"בנה של הרבנית". אז הונח היסוד לקשר המיוחד עם בית הרב.

מקראקא נסע דרך צ'כסלובקי' ואוסטרי' עד אשר בא למחנה המהגרים בפוקינג, גרמני'. שם פנה ללמוד בישיבת תומכי תמימים, והמשיך בלימודים גם כאשר הישיבה עברה משם למקום של קבע בברינאו, צרפת. במהלך לימודיו בברינאו, קיבל הוראה מכ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע ללמוד את אומנות הזביחה.

תש"ח-ט - נסע לאירלנד למספר חדשים עם קבוצת אנ"ש ותמימים לסדר שחיטה בשביל אחבנ"י באה"ק. במהלך שהותו שם, הצטיין במיוחד בהעמדת הסכין. משם חזר ללימודיו בישיבה בברינאו.

תש"י - בחורף אותה שנה נתקבל אישור מכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ עבור קבוצת תלמידים יוצאי רוסיא שלמדו בתו"ת ברינאו, וביניהם זקנינו, לבוא ללמוד בחצרות קדשנו בברוקלין. בר"ח שבט תש"י בא צלחה לעיר ניו יארק.

ביום ראשון ד' שבט, זכה להכנס, יחד עם חבריו התמימים, ליחידות אצל כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ, בתחילת השבוע של הסתלקותו ביום הש"ק פ' בא יו"ד שבט.

אחרי הסתלקות כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע, התקשר בכל מאודו לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, שקירבו במאוד. עפ"י הוראתו של הרבי, במשך תקופה לאחר ההסתלקות זכה ללמוד בחדר היחידות של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ זי"ע.

ביום שני ז' אייר - נכנס ליחידות הראשונה אצל כ"ק אדמו"ר, ולאחרי' הואיל כ"ק אדמו"ר להג' עברו את תוכן הדברים. במלאות עשר שנים ליחידות זו - בשנת תש"כ, אמר לו ליכנס בעוד עשר שנים - בשנת תש"ל, ציוה אותו כ"ק אדמו"ר שיציין את היום הנ"ל כיום הולדתו.

לאחר בואו לארה"ב, שמעה על כך הרבנית הצדקנית מרת חנה שניאורסאהן ע"ה, שזכרתו לטובה מזמן יציאתם מעמק הבכא, ובקשה ממנו לסור לביתה ולבקרה לעתים קרובות ונעשה אצלה בן בית. פעמים רבות אף נתבקש ע"י בנה - כ"ק אדמו"ר - שיסור לבקרה ולדרוש בשלומה. התחיל גם לשמש בבית הרבנית הצדקנית מרת חי' מושקא ע"ה.

גם הרבנית מרת נחמה דינה ע"ה, שהכירה את אדמו"ר דרך מחותנתה הרבנית חנה ע"ה, בקשה ממנו לסייע לה, ולשמש בדירת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע.

התחיל לשמש את כ"ק אדמו"ר ולסדר את שולחנו לפני ההתועדות. ובמשך

זמן־מה שימש גם כ"שר המשקים" (אך כפי הנראה לא המשיך בזה, כיון שחשב שלמען כבודו של כ"ק אדמו"ר עדיף יותר שבתפקיד זה ישמש חסיד מבוגר יותר). כחלק מתפקידו בהכנת ההתוועדות, נהג במשך השנים להכנס להיכל הקודש של כ"ק אדמו"ר לפני כל התוועדות, לקחת את הכוס לקידוש, ולעתים גם בקבוק משקה מיוחד להכין על שולחן ההתוועדות. בזמנים המיוחדים בהם נטל הרבי את ידיו בהתוועדות, הי' משמש את הרבי בשעת הנטילה.

הרבי בסידור קידושין בחופת ר' דובער יוניק - ט' סיון תשי"ד

בעת התוועדות מיוחדת בסוכה לתלמידי של"ה - י"ט תשרי תשל"ז

תשי"א - בערב פסח ביקשו כ"ק אדמו"ר לשמשו במהלך הסדרים והדריכו בזה. **תשי"ב** - בפורים שלחו כ"ק אדמו"ר למסור 'משלוח מנות' לכמה מהאדמו"רים ואישי ציבור. במסורת זו המשיך גם בשנים הבאות, עד שנת תשל"ה.

ביום י"ג אייר, שמע מהרבנית חי' מושקא ע"ה, על פטירת הו"ח אי"א נו"מ ובעל מדות ישראל ארי' ליב ז"ל - אחיו של כ"ק אדמו"ר, ובהיותו "בן בית" בבית האם, הרבנית חנה ע"ה, תיאם אתו הרבי על אופני הנהגה שונים דרכם יסייע להסתרת הבשורה המרה מידיעתה של אמו הרבנית.

תשי"ד - בט' סיון נשא את - תבלחט"א - מרת פרומא שתחי' (בת הרה"ח התמים ר' אברהם ברוך פעוונזנער הי"ד וזוגתו מרת אלטא שרה צערטל ע"ה). אחרי חתונתו עסק במשך שנה אחת במלאכת השחיטה, ובשנים הבאות עסק לפרנסתו בליטוש יהלומים.

תשט"ו - בהתאם להוראתו של הרבי, התחיל ללמד את אומנות הזביחה לכתת התלמידים שע"י מחנה ישראל, והמשיך בזה עד שנת תשס"א.

תשכ"ה - בשבת קודש וא"ו תשרי בעלות המנחה, נסתלקה הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה, וזקנינו (שזכה לשמשה במשך כל השנים מאז בואו לאמריקה), ע"פ בקשת הרבי, הי' לצידה כמה פעמים ביום ההסתלקות, וכפי הנראה הי' האחרון שדיברה אתו. לאחר הסתלקותה של הרבנית, קיבל על עצמו אחריות על חפצים השונים, בהתאם להוראותיו של הרבי.

במשך שנים רבות, שימש כאחד הממונים על מבצע ד' מינים מטעם צאגו"ח.

מאז שנת תשכ"ז - בה עורר כ"ק אדמו"ר על'מבצע תפילין', החל להתעסק במבצע זה, ומידי יום ראשון נהג לצאת לבית הרפואה ולזכות יהודים בהנחת תפילין.

תשל"ב - נסע לראשונה לביקור בארה"ק.

תשמ"ב - הר"ר חמ"א חודקוב ע"ה, ראש המזכירות, קראו ובקשו להתעסק עם הבחורים שמסיבות שונות יצאו ממסגרת הישיבה, לקרבם ולקבוע עמם עתים לתורה. וב"ה הצליח במשימה זו שנושאת פירות עד היום הזה.

בהיותו "נאמן בית הרב", עסק במשך השנים בפעילויות חשאיות, שכמובן נעשו בהצנע כדרכו. היו כמה מקרים חשאים או מפורסמים, שנתבקש להגיש את עזרתו בהם, וגם בזה פעל אאמו"ר במסירות החסידית המיוחדת לו. בדאגתו לצרכיו הגשמיים של כ"ק אדמו"ר פעל בהשתדלות עבור הרחבת דירת הרבי והרבנית בבנין הספרי', ובניית הסוכה הפרטית בסמיכות להיכל קודשו ב770, ועוד.

בעקבות חלישות הבריאות של חדב"נ הרש"ג ע"ה, נתבקש מאת הרבנית חי' מושקא ע"ה, לסייע לו בכל צרכיו הגשמיים, וכך עשה, וזכה לעידודים רבים בזה והנחיות מאת כ"ק אדמו"ר.

תשמ"ח - לאחר פטירתו של הר"ר מרדכי מענטליק ע"ה, נתמנה ל"שר המשקים".

תש"נ - נתמנה ע"י כ"ק אדמו"ר לחבר בהנהלת מחנה ישראל ובהנהלת המרכז לעניני חינוך.

באותו זמן, נתמנה לחבר הנהלת קופת גמ"ח "שומרי שבת".

תשס"א - באלול אותה שנה נסע להשתטח ולשאת תפלה על ציוני רבותינו נשיאנו נ"ע, ברוסיה ואוקראינא, וכן על ציונו של זקנו הרה"ק ר' לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע.

ביום ד' לפ' בהר, ט' אייר תשס"ה, השיב את נשמתו ליוצרה, אחרי שנזדכך ביסורים, כאשר לצדו עומדים - יבלחט"א - רעייתו תחי', ורבים מצאצאיו ובני

משפחתו שיחיו. זכה ונטמן בחלקת אגו"ח בסמיכות לאהל הק', מול קברה של הרבנית חנה ע"ה.

מה להלן עומד ומשמש, אף כאן עומד ומשמש.

כ"ק אדמו"ר התבטא פעם באזני הרבנית אודותיו "וואס ווערסטו נתפעל, ער האט א גוטע הארץ".

פעם אמרה לו הרבנית "דער מאן האט געזאגט, אז אויב בערל יוניק זאגט אז דו קענסט דאס טאן, מעגסטו זיך פארלאזען אויף עם".

התבטאות נדירה ומיוחדת נשמעה מהרבי אודותיו בש"פ שמיני תשי"ב: "אזעלכע יונגעלייט וועלן בריינגען משיח'ן" [=אברכים שכאלו יביאו את המשיח],

זכה לראות בנים ובני בנים, גם דור רביעי, עוסקים בתורה ובמצוות ובהפצת המעיינות ומקושרים לאילנא דחיי.

זוגתו: מרת פרומא שתחי' לאוישט"א.

בניו ובנותיו הרה"ת: יוסף יצחק זוגתו שרה רייזל שיחיו, אברהם ברוך ע"ה זוגתו - תבלחט"א - ציפה חי' תחי', נחמה ובעלה יוסף יצחק איטקין שיחיו, שמשון אהרן זוגתו מרים מינדל שיחיו, מאיר שלמה זוגתו מלכה שיחיו, מנחם מענדל זוגתו גאלדא רבקה שיחיו, דוד זוגתו חנה שיחיו, חנה ובעלה שלום דובער שפילמאן שיחיו, וצאצאיהם שיחיו.

אחיו ואחיותיו: מרת עטיא יורקוביץ שתחי' - מאנטריאל קנדה, הרב מאיר יחזקאל ע"ה יוניק - מאנטריאל קנדה - נ.י., מרת חנה מאראזאו שתחי' - מאנטריאל קנדה, הרב דוד אליהו משה ע"ה יוניק - אנטוורפן בלג'.

ר"ח כסלו תשי"ג

ר"ח כסלו תשי"ג

פורים תשי"ג

ט' סיון תשי"ד - בקריאת הכתובה בחתונתו

תמונה זו שעומדת בבית הרבי, העניק זקננו ע"ה לרבנית חי' מושקא ע"ה לקראת היובל לחתונה - י"ד כסלו תשל"ט

י"ט כסלו תשכ"א

ליל ערב ראש השנה תשכ"ג

מוצאי שבועות תשכ"ג

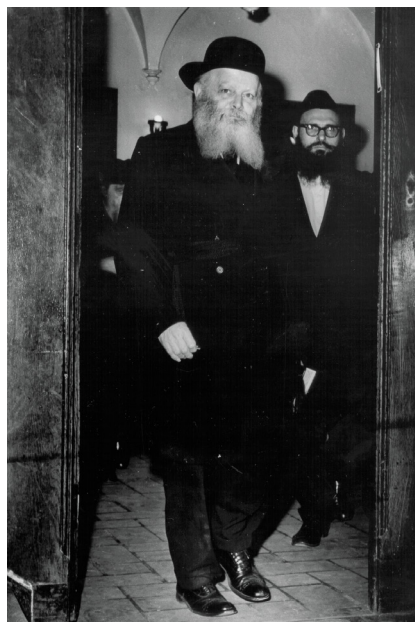
פורים תשכ"ט

מוצאי שבת שובה, וא"ו תשרי תשל"ה - בתור לכוס של ברכה עם כמה מבניו שי'

מוצאי ראש השנה תש"מ

ח"י אלול תשל"ד - בכניסה לגן עדן התחתון

מוצאי ראש השנה תשמ"ב

ל"ג בעומר תשמ"ז - עומד לצד חדב"נ הרש"ג ע"ה, שהי' מסייע לו

מוצאי שבת שובה תשמ"ח

מוצאי שבת בראשית תשמ"ח

מוצאי שבועות תשמ"ח

מוצאי פסח תשמ"ח

מוצאי ראש השנה תשמ"ט

מוצאי שמחת תורה תשמ"ט

מוצאי שבועות תשמ"ט

ח' סיון תשמ"ט

מוצאי ראש השנה תש"נ

ערב פסח תש"פ

מוצאי פסח תש"פ

מוצאי שבועות תש"נ

מוצאי שמחת תורה תש"נ

מוצאי פסח תנש"א

ערב יום הכיפורים תנש"א

מוצאי שבת בראשית תנש"א

מוצאי שבעות תנש"א

מוצאי שבת פ' נשא תנש"א

ערב יום הכיפורים תשנ"ב

מוצאי שמחת תורה תשנ"ב

מוצאי ראש השנה תשנ"ב

מוצאי שמחת תורה תשנ"ב

מוצאי שמחת תורה תשנ"ב

רשימת סיפורים

שסיפרה הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה

- גרשם על-ידי זקננו ר' דובער יוניק ע"ה -

- (א) בעלי הורה לי שאטול את ידיו של בני (כ"ק אד"ש) כל פעם שיתעורר בלילה וירצה לאכול, מאז יום הוולדו. אצל הילדים האחרים לא הי' כן. ככל הנראה זו היתה הוראה מכ"ק אדמו"ר מהורש"ב.
- (ב) עד התספורת היו לבנה (כ"ק אד"ש) שערות בלונדיניות, ואח"כ התחילו לצמוח לו שערות שחורות.
- (ג) עוד בהיותה ברוסיא, בנה (כ"ק אד"ש) כתב להם פעם במכתב: לעולם לא אסלח לעצמי על כך שאני נסעתי, ואתכם השארתי.
- (ד) ביום כ"ף מנחם-אב רצתה לצום. אמר לה שזהו "א מתנגדישער מנהג" לצום ביום היארצייט.
- (ה) הי' לה ביטול פנימי לבנה כ"ק אד"ש. כשהי' מגיע אלי' (בכל יום), היתה מכינה את עצמה ומשתדלת שלא יהי' ניכר עלי' אם סובלת מיסורים או עגמת נפש. אדרבה, היתה משתדלת לשמח אותו, ולספר רק ענינים משמחים. היתה אומרת שיש לו מספיק עגמת נפש בלעדי.
- (ו) לעתים כשחשה שלא בטוב, כ"ק אד"ש הקפיד שלא לאחל לה רפואה שלימה, אלא הי' אומר "כל טוב", "זאלסט דערלעבן איבער א יאר", "זאלסט דערלעבן משיח'ן" וכדומה. הרבנית הסבירה שלא רצה לתת מקום למחשבה שהיא אינה בקו הבריאות.
- (ז) הראתה מכתב מכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ליום הולדתה, והי' כולו בכת"ק, וכותב לה מז"ט ליום הבהיר ומאחל לה נחת מבנה, וכותב עלי' (על כלתה) שהיא בעלת מדות.
- (ח) בשנת תשי"א סיפרה הרבנית, כי בימי חול המועד פסח נתן לה בנה חתיכה מהכזית מצה שלו מליל הסדר.
- (ט) זמן קצר לפני הסתלקותה אמרה: "איר ווייסט ניט וואס איר פאַרמאָגט"

(=אינכם יודעים איזה רכוש יש לכם). איני אומרת זאת משום שאני אמו, אלא בגלל שכך היא האמת.

(י) כשבוע לפני הסתלקותה ביקר אצלה אברך, וידעה שהוא נצרך לסכום כסף עבור ענין מסויים. הציעה לו הרבנית שאם הוא מעוניין, היא תצלצל לאחד (ונקבה בשמו) ותבקש ממנו שיתן הלואה של גמ"ח. מדובר הי' אודות סכום גדול.

(יא) האבא (הרה"ג הרה"ח ר' מאיר שלמה ז"ל), מלבד גדולתו בתורה ובחסידות, הי' ירא־שמים גדול. גביר גדול הוא אף פעם לא הי', והתפרנס (מלבד משכר הרבנות) גם ממכירת אתרוגים. כשאדם הי' מגיע אליו לקנות אתרוג וכבר בחר באתרוג טוב, הי' אומר לו לבדוק שוב אם האתרוג באמת יפה, אם הפיטם שלם וכו'. מובן מאליו שנתרו לו הרבה אתרוגים.

הרבנית חנה בחתונתו - ט' סיון תשי"ד

מימין לשמאל: אם החתן מרת גאלדא איטא יוניק, הרבנית מרת חנה ע"ה, הכלה מרת פרומא לאויש"ט, אם הכלה מרת אלטא שרה צערטל פעוונזנער.

רשימת סיפורים

שסיפרה הרבנית מרת נחמה דינה ע"ה

- נרשם על־ידי זקננו ר' דובער יוניק ע"ה -

אור ליום ג' פ' ויקהל, כ"א אדר־ראשון ה'תשי"א

(אמרה): א מחי' להסתכל על פניו (היינו של כ"ק אדמו"ר שליט"א)...

הוא גאון עולם...

א) כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע הי' מקבל ליחידות שלשה פעמים בשבוע. כל השבוע [החסידים] לא היו רואים אותו בכלל, חוץ מאלו שנכנסו ליחידות. והיו נותנים להכנס (ולבחורים בפרט) רק בשביל ענינים נחוצים, כמו שידוך, התייצבות לצבא או הסתדרות, וגם זה רק לעשרה-חמשה עשר דקות.

ב) בליל שבת אחרי תפלת קבלת־שבת הי' נוהג לומר מאמר חסידות. הרבי נהג לעמוד בכל שעת אמירת המאמר. שעה וחצי עמד על שני רגליו, לאחר מכן חצי שעה על רגלו הימנית, חצי שעה על רגלו השמאלית, ואחרי זה הי' מחליפם בתדירות יותר גבוהה. כשהחליף את רגליו ידעו כמה זמן נמשכה אמירת המאמר.

ג) חותני הי' חלש מאוד בגופו. פעמים רבות הי' נוסע מליובאוויטש בחדש כסלו וחוזר רק כשבוע לפני חג הפסח. כשחזר הכל כבר הי' מוכן לחג, כגון מצות־שמורה ויין. מענדל "דער [משרת]" קאנטאר הי' מכין הכל. הסבתא הרבנית מרת רבקה [ע"ה, אשת אדמו"ר מהר"ש] אמרה עליו שאפשר להשאיר אותו בבית מלא ביהלומים והוא לא יקח מהם. כזה אדם ישר הוא הי'.

ד) לסדרי הפסח היו הולכים לסבתא הרבנית רבקה, והיו אוכלים בנפרד.

ה) הרבי נ"ע חלק כבוד גדול ל[אמו], הסבתא. תמיד נתן לה ללכת ראשונה והוא הי' הולך אחרי'.

ו) בימי יאר־צייט היו נוסעים לאהל, והרבי נ"ע לא הי' נוסע לפני שהסבתא הרבנית רבקה נסעה.

היא נהגה תמיד לעמוד קודם ליד ציונו של הצמח־צדק, ולאחר מכן של הרבי מהר"ש; והרבי נ"ע נהג הפוך, קודם אצל הרבי מהר"ש ולאחר מכן אצל הצמח־צדק.

(ז) הרבי נ"ע הי' שולח אנשים להתברך אצל הסבתא.

(ח) בערב ראש השנה הרבי נ"ע הי' נוטל רק פ"נ, וליחידות הי' מקבל רק [אחרי ראש השנה].

(ט) בליל א' דראש השנה הי' מתפלל באריכות. בלילה השני התפלל עם המנין, ואחרי זה אמר מאמר חסידות (באשכבתא דרבי ע' 3 כתב שהי' אומר ב' פעמים דא"ח, בליל ב' קודם מעריב ובליל מוצאי ראש השנה קודם מעריב).

(י) תיכף במוצאי ראש השנה קיבל ליחידות את אלו שהוצרכו לנסוע לדרכם. מכיון שהיו מגיעים סוחרים רבים שהיו נחפזים [לנסוע לביתם לפני יום הכיפורים], כי הזמן קצר ובינתיים יש גם שבת. פעמים רבות נמשך עד שלש וחצי בלילה. הרבנית שטערנא שרה ישבה והמתינה במשך כל הזמן עד שסיים את היחידות, לראות אם תצטרך להגיש לו משהו לאכול, מחמת שבריאותו היתה חלשה.

(יא) דודי הרז"א הי' נאה מאוד. רצו למנותו לרבי אבל הוא סירב, כי אמר שזה לא מתאים לכוחותיו. הרבי נ"ע גם לא רצה, אבל חסידים התעקשו. למרות זאת [שהי' הרבי], הוא כיבד מאוד את אחיו הרז"א, נתן לו תמיד ללכת לפניו, ולא ישב כשאחיו עמד.

(יב) פעם הגיע לליובאוויטש בחור ביום שישי אחר הצהריים, וביקש שיכניסוהו ליחידות, כי בא בענין חיוני ביותר (יום ששי לא הי' זמן קבלה ליחידות). הבחור הלך לרבנית והתחנן שתבקש מהרבי נ"ע שיקבלו, והרבי נ"ע קיבלו. כשיצא מחדרו של הרבי פניו זרחו, והי' בשמחה רבה כמו הי' האדם המאושר בעולם.

הבחור הי' בן עשרים ושמונה שנים. היו לו אחים ואחיות, וכעת קראו לאחד מאחיו להתייצב לצבא. הוא הגיע במרוצה לרבי נ"ע לבקש ברכה עבור אחיו. הרבי נ"ע ציוה עליו שילך לבקש ברכה מהסבתא הרבנית רבקה.

הסבתא הרבנית רבקה שאלה אותו: אתה רוצה שהקב"ה יעזור לך, אבל אתה עצמך אינך עושה מה שהקב"ה רוצה? (הבחור הי' ללא זקן). הבחור ענה שרוצה שאחיו הצעירים יסתדרו, ולאחר מכן הוא יתחתן, ואם יגדל זקן מי תחתן אתו. הסבתא הצטחקה לעצמה.

משמע שהוא הי' בחור חכם, כמו צדיק הוא מסר את חייו עבורם.

יג) לסבתא הרבנית רבקה היתה אחות מבוגרת ממנה (בתשע שנים), והיו קוראים לה הדודה גיטל. לאביהן קראו ר' אהרן, ולאמן [מרת חי'] שרה. היא היתה בתו של אדמו"ר האמצעי. הם התגוררו בקרעמענטשוג. בילדותן נפטרו הוריהן ר"ל, והרבנית [מרת חי'] מוש[ק]א [אשת אדמו"ר הצמח־צדק] לקחה אותן אלי'. הי' להן גם אח צעיר מהן.

ידוע שהצמח־צדק קרא לבניו בכינויים שונים, החסיד שלי, הלמדן שלי וכו'. "מיינ חסיד" הוא קרא לבנו ר' [חיים שניאור] זלמן, הוא הי' למדן גדול ובעל ראש טוב. לר' זלמן היתה בת, ושידכו את הרבי מהר"ש עם בתו. חודשים ספורים לאחר החתונה היא נפטרה.

אחרי זה החלו דיבורים לשדכו עם הסבתא הרבנית רבקה, הגם שהיתה הצעירה. מדוע דיברו אודותה ולא אודות אחותה המבוגרת איני יודעת, אבל כך הי'. פעם הי' זה בזיון שהצעירה תתחתן לפני הבכירה, שלא כמו היום, ולא רצו להחליט על השידוך ללא הסכמתה של המבוגרת.

שאלו אותה אם היא מסכימה שאחותה הצעירה תתחתן לפני'. הדודה גיטל חשבה לעצמה שאם היא לא תסכים לשידוך, לא תפעל בזה דבר, אלא בכך רק תזיק לאחותה יותר. היא נכנסה לצמח־צדק והביעה את הסכמתה.

[במסיבת התנאים היא אמרה לצמח־צדק]: מילא אנחנו עושים שידוך טוב, אבל מי עוד עושה שידוך טוב עם הרבנו־של־עולם כמוכם, שהרבנו־של־עולם נקרא אבי יתומים. הצמח־צדק התפעל מאוד מתשובתה. היא היתה אז רק בת שמונה עשרה שנה.

בכלל היא היתה מאוד חכמה ואישיות נדירה.

רשימות דברים

ששמעתי מאבא מארי ר' נפתלי (שיחי') [ע"ה]
ואמי מורתי גאלדע איטא ע"ה

– נרשם על־ידי זקננו ר' דובער יוניק ע"ה –

(א) הסבא רבא הרב ר' מאיר הי' סנדק [בברית של] הסבא ר' נפתלי (שיחי')
[ע"ה] שו"ב. הוא חי בעיירה זוועניגערעדקע.

כאשר הסבא ר' נפתלי התבגר, הי' הוא מביא בכל ערב שבת את המשקפיים של
הסבא ר' מאיר לישיבה, שם נהג להתפלל.

(ב) עד גיל שבע עשרה שנה למד הסבא ר' נפתלי (שיחי') [ע"ה] אצל ר'
מרדכי הדיין¹ בזוועניגערעדקע ([אבי] חותנו של ר' שמואל דוד (שיחי') [ע"ה] שו"ב
בעלינאו²).

אביו ר' דוב הי' שו"ב וראש ישיבה בעיר. כאשר הוא נפטר (בגיל ארבעים
ושלש), אזי עוד לפני הקבורה ערך הרב הקדוש ר' וועלוועלע ראכמאסטריווקער (בן
ר' יוחנן [מראכמאסטריווקע] בן ר' מרדכי מטשערנאביל)³ כתב שימנו את הסבא ר'
נפתלי (שיחי') [ע"ה] כשו"ב בקהילה במקומו של הסבא ר' דוב. גם השו"ב הראשי,
א' ליפא, תמך בסבא. ואכן לקחו את הסבא ולימדו אותו שחיטת עופות וגסות.
בשנה הראשונה לקח הסבא שלשת רבעי המחיר בלבד על שחיטת עופות.

(ג) הרה"ק ר' וועלוועלע מראכמסטריווקע אכל ארבע שנים רק משחיטת הסבא
ר' נפתלי. כל יום חמישי שחט עבורו, מגיל שבע עשרה עד לערך גיל עשרים ואחת.

1. רבי מרדכי ארי' באראשענקא אב"ד זוועניגראדקע. ראה אהלי שם בערך עיר זו עמ' 72 וראה עליו
פרטים בתשורה שבהערה הבאה עמ' 12. וראה גם קטעים מזכרונות הרה"ח ר' ישראל אולידורט ע"ה
(שלמד יחד עם ר' נפתלי אצל ר' מרדכי דיין בזוועניגראדקע) בתשורה משמחת נישואין אולידורט־בוקיעט,
ז' תמוז תשע"ב.

2. על תולדות חייו ראה תשורה משמחת נישואין מאראזאוויכ"ץ, כ"ז אדר תשס"ה עמ' 30 וראה שם עמ'
12 תולדות אשתו שהיתה בת האשה חנה.

3. עלה לירושלים ונלב"ע ביום כ סיון תרצ"ז.

הסבא עדיין הי' בחור. (הרה"ק ר' וועלוועלע הוא הסבא של האדמו"ר מוויזניץ בבני ברק והאדמו"ר מוויזניץ מאנס"י).

ד) כשהסבא ר' נפתלי הי' לערך בן עשרים ואחד, רצו שלשה בחורים מזוועניגערדקע [והוא אחד מהם] ושלשה בחורים ממינסק לעבור את הגבול ללאטביא.

הם הגיעו לפאלאצק, שם הי' ר' אשר 'בעל-עגלה' בעל זקן ארוך, ובעד כסף העבירם את הגבול. גוי העבירם, ובלילה השלישי עברו את הגבול ללאטביא. כולם היו מאוד מאושרים ומרוצים. הגוי הביא עבורם שתי ככרות לחם, שני דגים מלוחים ושני בקוקים יי"ש והם אכלו.

בבוקר החלו היתושים לעקוץ, אז שלשת הבחורים של מינסק הדליקו אש שהעשן יבriח את היתושים. שומרי הגבול שמו לב אליהם, עצרו אותם ושלחו אותם חזרה מעבר הגבול. עד חמישים קילומטר נקרא אזור הגבול, אז הביאו אותם להאמעל, [ומשם ל]וויטעבסק. שלשה שבועות שהו ביאבלאני. עורך דין גדול אמר שהמצב לא, טוב וניתן לאסור אותם במאסר. הסבא ר' נפתלי קיבל דרכון על שם אהרן מרגוליס, אז לא היו תמונות, וכך נסע לבאהפאלי.

ה) [בבאהפאלי] ישבה הסבתא גאלדע ע"ה עם בנות מסביב הבית על 'זאוואלינקע' (תיבה שהיו עושים לערך בגובה מטר, והיו ממלאים בחול כדי לחמם את הבית), כשראתה את הסבא ר' נפתלי מרחוק היא אמרה לבנות "החזית צריכה כנראה להגיע אלינו"⁵. שם הוא נהי' חתן.

ו) מגיל עשרים וארבע עד גיל שלשים, הי' הסבא ר' נפתלי שו"ב בעיירה פרילוקי, שם נולדו עטיא [יורקאוויץ] ואני (בערל) ומאיר. זו היתה עיירה של חסידי ליובאוויטש, הרב [יהושע] יאסניגארדסקי הי' שם הרב, וחתנו ר' הלל סאצאווסקי הי' המשפיע. שם היו השנים הכי טובות של הסבא והסבתא.

שם בעיירה היו שלשה שוחטים. עד שהי' בגיל שלשים הכל הי' כשורה, אבל אז הלשינו על השוחטים. את אחד מהם אסרו, והסבא ר' נפתלי הי' מוכרח להתחבא.

ז) ר' גרשון סודאקעוויטש גם הי' מזוועניגערדקע, היתה לו חנות קרשים. הוריו התגוררו בבאפהאלי, ור' גרשון התגורר במוסקבא. ופעם הגיע לבקר את הוריו, וכשהי' אצל הסבא ר' שמשון אהרן [אב"ד באהפאלי], אמר לו הסבא שחתנו

4. האדמו"ר רבי חיים מאיר מוויזניץ זצ"ל הי' חתנו של רבי זאב.

5. כלומר, הבינה שהוא בא להשתדך אתה.

ר' נפתלי מפרילוקי נותר ללא פרנסה בגלל שסגרו את בית השחיטה. אמר לו ר' גרשון שיעבור אליו למוסקבא.

הסבא הי' אצלו שלשה שבועות, ואז אמר לו ר' גרשון שהוא יכול להביא את אשתו ובנותיו. לר' גרשון היו רק שני חדרים, משפחתו מנתה ששה נפשות, ולסבא ר' נפתלי היו חמשה נפשות. ישנו על השלחן ותחת השלחן.

אחר כך שכרו דירה קטנה והסבא עבד כצלם תמונות דרכון. כשהיתה מגיעה גוי' הי' אומר לה להרים את הראש או להוריד את הראש, אבל לגעת בה לא רצה. נקל לתאר איך נראו התמונות הללו...

אחר כך הוא ואמא ע"ה עסקו במסחר בשוק, הוא הי' שומר במפעל, כרך ספרים, עבד בבית, יצר חפתים לנשים, תפר גרביים, סוודרים, ברטים. הכל בכדי שיוכלו לשמור שבת. בכל השנים הללו הי' שוחט עופות, והגויים כינו אותו על שם כך 'קורארעז'.

לפני המלחמה הי' שותף עם המשפיע הרב מענדל פוטערפאס, הם ייצרו גרביים וסוודרים לנשים. ר' מענדל שהה כל השבוע אצלנו בבית, ולקראת שבת נסע למשפחתו ביעגארעווסק (ליד מוסקבא).

ח) הסבא הרב ר' שמשון אהרן הי' [במקורו] מזוועניגערעדקע, והתחתן עם הסבתא נחמה בבאהפאלי. וכשחותנו הסבא רבא הרב ר' יצחק יחזקאל נפטר, מילא את מקומו כרב [בבאהפאלי].

ט) הסבא [מצד אמי] ר' שמשון אהרן והסבא [מצד אבי] ר' בערל היו חברים, ולמדו שלש שנים ביחד אחרי החתונה.

י) ר' זלמן שיחי' סודאקעוויטש סיפר, שבשנות תר"צ-ת"ש נודע במוסקבא שהנ.ק.וו.ד. הוציאו צו לכל סוכניהם, שכאשר מגיעים בלילה לעצור יהודים, יבדקו אם האשה חובשת מטפחת והבעל ישן עם טלית קטן וכיפה על הראש, ואם כן הרי זה סימן שהוא חב"דניק ומגיעות לו עשרים וחמש שנות מאסר. באם הוא ישן ללא ט"ק, מגיע לו פחות. ובאם הוא ללא זקן וישן בלי טלית קטן ובלי כיפה, הרי זה סימן שאינו חב"דניק ומגיעות לו שמונה-עשר שנים בלבד.

רבני אנ"ש במוסקבה פסקו שמותר לגלח הזקן. כשהסבא הגיע הביתה וסיפר זאת לסבתא, היא אמרה שאינה רוצה שיסיר את זקנו, היא רצתה להתחתן רק עם בחור שיש לו זקן, וכעת יסיר אותו? עדיף שהיא תסיר את המטפחת, רק שלא יגע בזקן.

הם הלכו אל ר' גרשון סודאקעוויטש, שהי' יהודי חכם, ובקשו את עצתו. ענה להם שהאמא צודקת, והשי"ת יעזור לעתיד. הי' שם אחד שאמר שהוא כן יסיר הזקן, שכן באם אשתו תסיר המטפחת לעולם לא תלבש שוב.

(יא) כשהתחילה המלחמה נסענו לטשקנט (אוזבקיסטאן - מרכז אסי'), שם הסבא (ר' נפתלי) הקים מפעל לסוודרים ביחד עם ר' ישראל מינקאוויטש. לאחר מכן כשעברו לסמרקנד, פתחו את אותו עסק עם ר' זלמן סרבראנסקי.

בערך בשנת תש"ב נסעתי⁶ ללמוד בסמרקנד, הרבה לפני שהמשפחה עברה לשם.

אחרי המלחמה נסענו עם אנ"ש ללמברג, ומשם עברנו את הגבול לקראקא, עד שהגענו לפאקינג (גרמני). יצאנו מלמברג אור ליום ה', ב' דר"ח אלול תש"ו. נסעתי עם אמו של הרבי, [הרבנית הצדקנית מרת חנה שניאורסאהן ע"ה] רשום בדרכון כבנה, ונשאתי את מזוודותי.

בפאקינג למדתי שנה אחת, ובשנת תש"ז נסעתי עם קבוצת בחורים ללמוד בפאריז. המשפיע בברונא, פאריז הי' הרב ר' שלמה חיים [קסלמן ז"ל]. משך זמן לאחר מכן הגיע הרב ר' ניסן [נעמאנאו ז"ל], ונהי' המשפיע הראשי.

לא אשכח זאת לעולם, שכאשר נסענו לפאריז, כשנכנסנו למכונית והתחלנו לנסוע, אמי רצה אחרי המכונית עם דמעות בעיני' וצעקה: בני אל תשכח לכתוב לעתים תכופות.

(יב) הסבא ר' דב נהי' חתן בגיל שבע עם הסבתא מאליע⁷. הוריהם היו חסידי מאקרוב. הרה"ק ר' יעקב יצחק, האדמו"ר ממאקרוב עשה את השידוך. האבא ר' נפתלי ראה בעצמו את התנאים ושם נכתב בכתב יד קדשו: מז"ט.

אחרי זמן מה נסעה הסבתא מאליע עם הורי' לקיעו, ואז עברו דרך העיירה זוועניגעראדקע לבקר את החתן. אמרו לסבא ר' בערל ללבוש את ה'סורטוקל', הכלה הגיעה. ה'סורטוקל' הי' של אחיו המבוגר. כשהחתן הרים את עיניו הכלה הורידה את עיני', וכשהכלה הרימה את עיני' הוריד החתן את עיניו. הכלה שהתה שם שלשה ימים, ולא דברו ביניהם מלה.

(יג) האבא [ר' נפתלי] שלח פעם ממוסקבא לחותנו, הסבא הרב ר' שמשון אהרן, עשרה קילו תפוחי אדמה וחמשה קילו מצות לפסח. פשוט לא הי' להם מה לאכול.

6. הכותב - זקננו הר"ר דובער יוניק ע"ה.

7. ראה לקמן אות טו שם משפחתה והורי'.

בלילה הראשון נשאר בבית הכנסת שלשה אורחים שאף אחד לא לקח לביתו, והסבא לקח אותם אליו לליל סדר. למחרת רינגו בבית הכנסת אודות הרב, האם הכל בסדר אתו, שבימים כאלו מזמין אורחים לחג.

יד) שלשה ימים אחרי החתונה, ישבו הרב שמשון אהרן עם חותנו - הסבא רבא הרב ר' יצחק יחזקאל, הסבתא נחמה [אשת הרב שמשון אהרן] ואחותה של הסבתא - חנה חי'. הסבא ר' שמשון אהרן שאל את חמיו: מי מהן שלי...

טו) לסבא רבא ר' דוד [געטשע] סוכארעוויטש, אבי' של הסבתא מאליע [אשת רבי דב יוניק], היו קשרים עם ה'נאטשאלניק' [המפקד הצבאי], וכשהיו צריכים כרטיס לבן (פתק שחרור מהצבא), היו מגיעים אליו, והי' פועל על זה ללא תמורת כסף.

פעם הגיע בחור בשם משה סודאקוויטש, והסבא רבא ארגן עבורו פטור. הבחור רצה לשלם 300 רובל, ולא לקח. אחרי זמן הציעו שידוך לאותו בחור עם אחותה של הסבתא מאליע - הינדא, הוא לא הי' יכול לסרב, וכך נסגר השידוך.

טז) כאשר התחילה המלחמה וגייסו אנשים רבים לצבא, אלו שהלכו לסבא רבא ר' דוד שוחררו. אחרים שנלקחו לצבא, הגיעו לסבא רבא בצעקה: למה את אלו שחררו ואותם גייסו. הם רצו להכותו. הסבא רבא ברח דרך החלון והתחבא למשך שלשה ימים, אחר כך ברח לטאלנא ושהה שם כמה שבועות.

יז) הסבא בערל הי' בן שלש עשרה כאשר הרבי ממקארוב, הרה"ק רבי יעקב

יח) הסבא ר' דב [יוניק] בירך את הרה"ק ר' דוד מטאלנא⁹ כשהי' בגיל שלש. מדי שבוע היו נכנסים נכדיו של הרה"ק ר' דוד להתברך אצלו. הסבא רבא ר' זאב הי' מלמד לילדיו, ומכיון שכן, הי' גם [בנו] הסבא ר' דב משחק שם, וכך למד את נוסח הברכה של הרבי לנכדיו.

פעם אמרה לו הרבנית של הרה"ק ר' מטאלנא: תכנס לרבי ותברך אותו, ותסיים

הסיפור (אות יח) בכתב ידו של זקנו ר' דובער ע"ה

8. בן הרה"ק הר"ר מנחם נחום ממאקרוב זצ"ל, נלב"ע ל' ניסן תרנ"ב. וראה לעיל אות יב.
9. ראה אודותיו לקמן ברשימה בפ"ע, שם גם מובא סיפור זה.

שהרבי יזכה לקבל פני משיח. הסבא ר' דב נכנס לרבי, ואמר לו: רבי, ברצוני לברך אתכם. ענה לו הרבי: תברך. בירך אותו באותו נוסח שהרבי הי' מברך את הנכדים, וסיים: שהרבי יזכה לקבל פני משיח. הרה"ק ענה אמן.

(ט) כמעט מאתיים שנה לא היו רבני עיירת באהפאלי מאריכים ימים, והיו חיים עד ששים ושלוש שנים.

כשהרב ר' שמשון אהרן התקרב לגיל ששים ושלוש אמר שרוצה לעזוב את באהפאלי ולעבור לעיר אחרת. הוא שימש כרב בעיר במשך ארבעים שנה. אמרו לו [שאינו צריך לפחד], שהרי אינו מכהן יותר כרב (היות שהקומוניסטים סגרו את בית הכנסת שלו). למרות זאת רצה לעזוב. גם הסבתא [אשתו] הרבנית נחמה לא הרגישה טוב.

שלחו טלגרמה למוסקבא לבתם היחידה (אמי) שיבואו אליהם. כאשר הסבא ר' נפתלי הגיע במוצש"ק, הסבא הרב ר' שמשון אהרן כבר לא הי' בין החיים. הוא נסתלק בשבת [ה' טבת ה'ת"ש].

(כ) כשהרה"ק ר' דוד מטאלנא הי' מגיע לעיירה זוועניגאראדקע¹⁰, הי' מתאכסן בבית הסבא רבא הרב יצחק יחזקאל. הסבתא רבה היתה פונה אליו בלשון 'אתה'.

(כא) פעם הגיע אחד הצדיקים לבית טשערנאביל לעיירה שלהם (הסבא ר' נפתלי שכח את שמו) הסבתא חנה חי' נכנסה לצדיק והביא את הבת הסבתא נחמה, והושיבה אותה על הכסא. שאל הצדיק מה את רוצה לומר משהו טוב חיהל'ה. אומרת הסבתא רבה, שבתי היא כבר בת שלש ועדיין אינה יכולה ללכת. שאל הצדיק מה שמה? ענתה הסבתא: נחמה. אמר הצדיק נחמה בואי לכאן, אז היא קמה והלכה אליו.

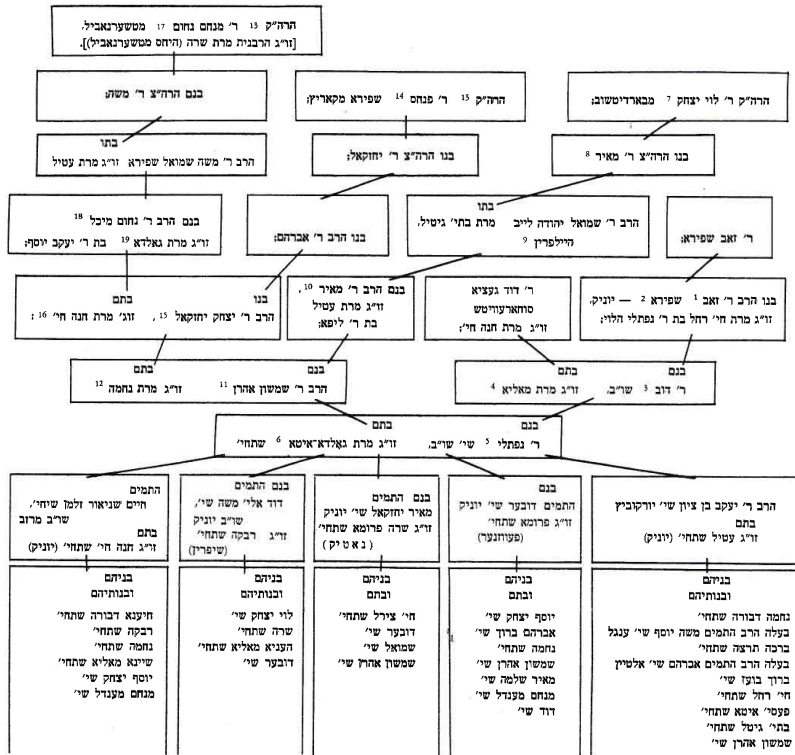
(כב) קודם הסתלקותו [ממחלת ה"טיף", בהיותו בן מ"ג שנה, ביום כ"ה טבת תר"פ], הסבא ר' דב אמר לבנו ר' נפתלי (שיחי') [ע"ה] "הי' שוחט, ותשאר יהודי [מאמין]. ענה לו "גם כך אשאר יהודי", אמר לו הסבא "אם תהי' שוחט, תהי' מוכרח להשאר יהודי" (באותו זמן התפשטה מאוד מגיפת ההשכלה).

(כג) הסבא הרב ר' שמשון אהרן והרבנית נחמה סיפרו, שהסבתא בת' גיטל (בתו של הרה"צ ר' מאיר בן הרה"ק ר' לוי"צ מבארדיטשוב) ובעלה הרב ר' שמואל יהודה ליב האלפרין היו למשך שלשה שנים סמוכים על שולחנה של הרבנית של הרה"ק ר' לוי"צ מבארדיטשוב. כשנפטרה היתה בת יותר ממאה שנה.

10. מהכתוב לעיל (אות ח) משמע שרבי יצחק יחזקאל גר בבאהפאלי ורבה של עיר זו. וצ"ע.

ב"ה יום ה' לחודש ניסן תשל"א לרוקליו, ניו יארק

(1) מלמד בניו של הרה"ק ר' דודיל טאלער וואס'ס נכד ובלמד בניו של הרה"ק ר' יעקב יצחק ספקטוב.
 (2) מפי הרמיוווי שנה סם שפסנתרו מ.סטרדא - יוניק, בניו; מאר, דוב, משה, אברהם, בנימין; יענא, בחי, ברום.
 (3) נולד בעיר טולנא - נם כיה כתב החרם פון מיר טנה פמלע, שיי' בוינגטראקא, בניו; ר' נפתלי שי' שריב יעקב יצחק שי' וז"ל הרב רחל שחיה בן מאנא; ר' אב שי' וז"ל מרת מוסקא שחיה, בנימין; בתו ובכורה מרת אחיה שחיה, בעלה ר' משה בן משה גריטאנסקי; מרת חנה חיי' שחיה, בעלה ר' נחום שי' בראבער.
 (4) קודם הלמלחה אמר לבניו ר' נפתלי שי' שריב, וז"ל א שוחם וחסטו ויין א אדל, אמר לו; אך העל אוני אויך ויין א אדל, ענה לו אכיוו; ען דו וחסט ויין א שוחם, וחסטו מוון בלייבן א אדל, (משום שכונם הווא נחששה מאד בניפח-החשבון).
 (5) נולדו בעיר וועניטראקא - נם כיו השיר השכיני באנעם.
 (6) נולדו ר' אדל ונחביב בעיר וועניטראקא - שי' לאדרי' יוסף ושנים טובים.
 (7) יוסף ושנים טובים, למשפחת יוזיליניו הורולה והמוסות, נולדו יום אדיר תרביב בעיר באראסאלי (פרידוואסיק) שחיה לאורך ימים ושנים טובים.
 (8) בן הרב ר' מאיר וכן שרה טאטיא; נולד בשנת תיק בעיר הוסיקוב - נספר כיה השיר תקיץ בעיר בארייטוב (קודם לוי).
 (9) נספר תקיטו (בית רבי).
 (10) מצד הרה"ק ר' חיים סראטנער ובעל הווספת יום טוב.
 (11) נם יום השיר תרפיא; בניו; הרב ר' שמשון אהרן, ר' חיים, ר' יוסף שירא, הרב ר' מאיר וז"ל סגול אלל (11) ונפתלי שי' שריב.
 (12) נולד בעיר וועניטראקא - נם ה' כיה תריש בבאראסאלי; הרב בעיר באראסאלי וז"ל שנה יתד סמולעס ענה דוד אדיר ז"ל שמשו בני מפסחה ז"ל בכ"ה הריבונז ועיר העיל וכולם גור באחוזי בית.
 (13) נולדו בעיר באראסאלי - נם פיו אדיר תשיב בעיר טאספעס.
 (14) מכאן הלכה הוועקע מנוף כוב דוד של הרב ר' שמשון אהרן ז"ל.
 (15) בן הרב ר' אברהם אבא וכן שרה רחל שיעול, עלו בעיר סקלאב - נם ר' אלול תקיאי בעיר פעפעטיוועק (מדיש טולס).
 (16) בבאראסאלי - נם כיו מרושון תרביב; בניו; פנחס מרדכי, בנימין, מרת נחמה, בריינא, מלכה.
 (17) נם כיו ניסן תרפ"ח.
 (18) בן הרב ר' גבי - נולד תר"ץ בעיר בארינסק - נם י"א מרושון תקיטו בעיר טשערינביל (רוסם טשערינביל).
 (19) נספר כיה השיר הוסיקוב - נם כ"ב חשוו תרפ"ז.
 (20) נם ר' חשוו.

אילן יוחסין שערך זקננו ר' דובער ע"ה בשנת תשל"א

סיפור האחים הקדושים מסלאוויטא

– נרשם על־ידי זקננו ר' דובער יוניק ע"ה –

ל"שפאלער זיידע" הי' חסיד של"ע לא היו לו ילדים. בכל הזדמנות הוא נהג לבקש ברכה לפרי בטן, והרבי לא הי' עונה לו.

פעם כשהסבא משפאלע הי' בדביקות אותו חסיד ביקש ברכה, והסבא משפאלע הורה לו שלא יבלבלו. החסיד ביקש שוב ושוב, כי חשב שכעת היא עת רצון. אמר לו הסבא משפאלע: אני נשבע שלא יהיו לך ילדים.

החסיד נסע לר' פנחס מקאריץ, והגיע בערב פסח. הוא נכנס לבית ושאל את הרבנית אם הוא יכול להשאר אצלם לחג הפסח. ענתה לו הרבנית: בשמחה, רק שאין לנו בעצמנו מצות ויין לפסח. אמר לה החסיד: אני אקנה הכל. וכך הי', הוא קנה מכל טוב לחג הפסח.

אחרי תפלת ערבית ר' פנחס נשאר למשך זמן בבית הכנסת, כי ידע שבביתו אין שום דבר לחג. וכשהגיע לביתו, ראה שדולקים נרות והכל מוכן לסעודה כיד המלך. הוא קידש והחל בעריכת הסדר.

באמצע הסעודה שאל את החסיד במה הוא יכול לברכו. סיפר לו החסיד את המקרה שאירע עם הסבא משפאלע, ואמר שרוצה ברכה לילד. אמר לו ר' פנחס: אני נשבע שיהי' לך ילד.

למעלה נעשה רעש גדול, את דבריו של מי לקיים. בבית־דין של מעלה נפסק, שיקיימו את שבועתו של זה שאף פעם לא נשבע קודם לכן. בדקו ומצאו שר' פנחס לא נשבע אף פעם, ולאותו חסיד נולד ילד.

בנו של אותו ילד [נקרא אליעזר פרוטוגין, והוא] עבד בבית־הדפוס בסלאוויטא, שנוהל על־ידי האחים ר' [שמואל] אבא ור' פנחס [בני ר' משה שפירא, בן הרה"ק ר' פנחס מקאריץ]. הוא הי' בעל משפחה גדולה, והי' שותה לשוכרה, ואשתו היתה מציקה לו שיפסיק להשתכר. פעם בחול־המועד פסח, אותו עובד תלה את עצמו בבית־הדפוס.

הגוים העלילו שהוא רצה להשתמד ר"ל, ולכן האחים תלו אותו. אסרו אותם והם ישבו במאסר למשך שנים עשר שנים.

לפני המאסר הלקו אותם ברצועות. באמצע ההלקאה נפלה לאחד מהם הכיפה, והוא התכופף להרימה, ובשעת מעשה המשיכו להלקותו.

בעיר טעפליך הרגו יהודי. לאחר הקבורה הלכה אשת הנפטר לקבר. באותה שבת חלם רב העיר שההרוג הגיע אליו, וביקש ממנו שיאמר לאשתו שתבוא שוב לקברו, מאחר שהוא לא הי' שם כשהיא הגיעה. הוא הלך לשמור על הנשמות של נכדיו של ר' פנחס מקאריץ שהוכו, שנשמתם לא תפרח מהגוף. וכסימן הוא אמר לו, שבאותו התוספות שהוא לא הבין, הפירוש הוא כך וכך.

למחרת הלך הרב לביית־המדרש, ושמע מלמד שלמד עם ילדים את אותו התוספות, ואמר את הפירוש שהתגלה לו בחלומו. הוא נהי' אראפגעפאלן. הגיע אליו שוב ההרוג בחלום, ואמר לו: אל תפול לדכדוך, אחרי שגיליתי לך את הפירוש הוא ירד לעולם, ועכשיו כל אחד יכול להשיג זאת.

כעבור שלשה שבועות שמע הרב, שבאותו היום שאמר לו ההרוג, אכן הלקו אותם.

הושיבו אותם במאסר בבור, וכל מי שעבר שם הי' יכול להרים את מכסה החלון ולראות את מעשיהם. היו רואים אותם עומדים ומתנענעים.

פעם השומר פתח את החלון, וראה איך שהם מתנענעים, ועל ראשיהם מונחות קופסאות. הוא נכנס אליהם ושאל מה על ראשם, והם ענו שאלו תפילין. השומר אמר להם שאביו גם הי' מניח קופסאות כאלו. הם הבינו שהוא יהודי מהקנטוניסטים, והתחילו לדבר אתו ולהסביר לו שגם הוא יהודי. הם הניחו איתו תפילין, לימדוהו אודות יהדות והביאו לו במתנה טלית.

שנים מאוחר יותר, אותו שומר התגורר בבאהפאלי. הוא הי' מספר באידיש רצועה מעורבת ברוסית שהוא קרוב עם הרה"ק מסלאוויטא, ושעם טלית זו הוא ילך לקבר.

זכותם יגן עלינו.

רשימת סיפורים

מאדמו"ר ר' דוידל מטאלנא נ"ע

- נרשם על-ידי זקננו ר' נפתלי יוניק ע"ה¹ -

בעלי-בתים מטאלנע (פלך קיוב, חמישים וויארסט² מעיר מולדתי זווניגאראטקע) הגיעו לטשערנאביל, לבקש שאחד מבניו של הרה"ק ר' מרדכי יבוא להיות אצלהם בעיר "גוטער איד" [לכהן באדמו"רות].

ביקשו מאחד הבנים, והלה ענה: אני יודע ללמוד מעט, עדיף אהי' רב בעיירה.

שני ענה: אני יודע מעט לשיר, עדיף אהי' חזן.

ר' דוידל אמר: אני יודע ללמוד, ואיני יודע לשיר. הוא הצטרף אליהם ונסע לטאלנע.

*

ר' דוידל הי' חכם גדול, והראה מופתים רבים. מי שהיתה אצלו צרה רח"ל נסע אליו, אפילו משוגעים-חולים.

הי' פעם אברך שירד מדעתו ל"ע. כלפי חוץ הי' קשה לזהות שהוא משוגע, כי עם זרים הוא הי' מדבר לענין, ורק עם הקרובים אליו התנהג כמשוגע.

אשתו הציעה לו שיסעו לטאלנע, לרבי. הבעל הסכים לכך, והם נסעו אליו יחד.

לפנות בוקר הבעל התגנב מהאכסניא והגיע לרבי, ואמר לו: רבי, אשתי משוגעת, הבאתי אותה לכאן, אבל היא אומרת עלי שאני משוגע.

מאוחר יותר, כשהאשה התעוררה לקחה את בעלה והלכה אתו לרבי. האשה החלה לבכות: רבי, בעלי משוגע, תברכו אותו.

הגיב הבעל: מה אמרתי לכם, היא עצמה משוגעת ואומרת עלי שאני משוגע.

הרבי דיבר עם שניהם, וכל אחד מהם ענה לענין. כיצד אפשר לדעת מי המשוגע?

1. נולד ביום ו' אדר-שני תרס"ב. בשלהי תש"ו יצא את רוסיא עם אנ"ש, שהה אתם במחנות בפאקינג שבאשכז ואח"כ בפאריז. בתחלת תשי"ב הגיע לארה"ב והתיישב - בהוראת כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע - במונטריאול שבקנדה, שם עסק במלאכות השו"ב ויסד שיעורי תורה לרבים. נלב"ע כ"ט כסלו תשנ"ה.
2. מידת שטח רוסיית, שווה ל1.06 קילומטר (0.65 מייל).

קרא הרבי לבעל: תן לי מטבע, אביא לך אותה כשמירה.

- הכסף אצל האשה, ענה הבעל.

- אם הכסף אצלה ואינך סומך על עצמך לשמור כסף, אתה משוגע...

*

אצלנו בזוויניגאראדקע הי' שוחט ר' ליפא. האדמו"ר מטאלנא נ"ע ציוה עליו שילמד את מלאכת השחיטה, והוא התמנה לשוחט בעירנו.

ר' ליפא זה הי' שם־דבר. סיפר לי "גוטער איד" מיעליסוועטאגראד, ר' דוד שאפירא ז"ל (נכד של ר' פנחס מקאריץ ז"ל), שכאשר הוא נקרא להתייצב לצבא, הוא שלח את המסמכים שלו לר' ליפא, והלה עשה לו 'קרטיס לבן' (פטור) שלא בפניו.

אני זוכר שבהיותי ילד נכנסתי לביתו של ר' ליפא בשמחת־תורה, היו שם חיילים יהודים רבים בשני חדרים גדולים, וקראו בתורה בשני החדרים.

בנו של ר' ליפא, נאטע, חלה פעם בריאותיו לא עלינו. בזמנים עברו לא ידעו לרפאות חולי ריאות, והחולי הי' רח"ל ממית. נסעו לטאלנע לרבי ר' דוידל. הוא ציוה לנסוע לאדעסא ולקנות שם צמחים מסוימים. את הצמחים יבשלו יחד, ויתנו מהמשקה לחולה. נסעו במיוחד לאדעסא והביאו משם את הצמחים, בישלו אותם ונתנו לחולה כף מהמשקה.

באחת הפעמים השתמשו לבישול בכלי חימר. הכלי נשבר והתרופה נשפכה. נסעו שוב לרבי וסיפרו לו שהתרופה נשפכה, והחולה קיבל ממנה רק כף אחת. אמר להם הרבי: היכן כתוב שצריך לסיים לשתות את כל התרופה? כף אחת גם מספיקה. החולה יבריא בעז"ה. וכך הי', שמכף זאת הוא נרפא.

*

פעם הביאו אל ר' דוידל משוגע, שהי' משוכנע שאחוריו עשויים מזכוכית, לכן הוא עמד כל הזמן ופחד להתיישב. ר' דוידל הורה שיושיבו אותו בכח. כשהושיבו אותו הוא החל לצעוק בקול־יקולות, ועזבו אותו.

אמר לו הרבי: הנך רואה שישבת וזה לא הזיק לך.

אכן - ענה המשוגע - אילו הייתי יושב עוד זמן מה הייתי מתפוצץ.

*

הרופא של טאלנע[?] נסע פעם לטאלנע לראות את הנהגתו של הרבי. הרופא

נתן לגבאי מטבע בידו, והלה הרשה לו לעמוד בחדרו של הרבי. הרופא מסר את פתק בקשותיו, ונעמד בצד.

הגיעה אשה וביקשה מהרבי ברכה לילדים. הרבי הורה לה שתתן עשרה רובל. האשה נתנה אותם, והרבי בירך אותה. אחרי שאשה זו יצאה נכנסה אשה אחרת, וגם היא ביקשה ברכה לילדים. לה הרבי הורה שתתן שלושים רובל. היא נתנה את מלוא הסכום והרבי בירך גם אותה.

הרופא עמד בצד וחיך לעצמו: כסף קל... ופנה לצאת.

קרא לו הרבי חזרה, ואמר: מה ההבדל ביני ובינך? אלי מגיעה אשה ואני אומר שיוולדו לה ילדים. לפעמים נולדים לה ילדים,

ולפעמים לא. אתה הולך לאשה וגובה שלושה רובל על הביקור ומבטיח לה שלא יוולדו לה ילדים, ובסוף נולדים לה...

הרה"ח ר' נפתלי יוניק ע"ה

*

ר' דוידל הי' פעם בבראד. באחד הלילות כשר' דוידל התכונן למנוחתו, הגיעו אליו שני יהודים מהונגרי, ונתנו לו 'שלום'. אמר להם ר' דוידל: אתם רואים שאני צריך כבר לנוח, בואו אלי מחר בבוקר. רק אספר לכם עכשיו סיפור.

כשיצאה הגזירה שצריכים שמות משפחה, הממשלה שלחו שליח אל כל אחד לשאול איך הוא רוצה שיהי' שם משפחתו.

פעם כששוטר הי' מגיע לבית יהודי, היו בורחים מהחלון. כששליח הממשלה הגיע לשוחט, הוא הי' בדיוק באמצע שחיטת עגל. וכשהשליח שאל אותו איזה שם משפחה לכתוב, התרעם עליו השוחט: אינך רואה שאני שוחט כעת?! כתב בשבילו

שליח הממשלה: "שחטאתי". כשהגיע אל הרב, כתב בשבילו השליח מעצמו: "שענית".

כששני היהודים שמעו את הסיפור הם החלו לבכות, כי ראו שר' דוידל יודע מה מעשיהם. אחד מהם עשה עצמו לשוחט והשני לרב. הוא הורה להם שיבואו אליו למחרת בבוקר, ואז יתן להם דרך תשובה. כי כעת אין לו כח אליהם.

*

לפני נסיעתו מבראד, הביאו לר' דוידל סכום כסף גדול. אמר ר' דוידל: הרבי ר' אלימלך [מליזשענסק] נ"ע עם אחיו הרבי ר' זוסיע [מאניפאלי] נ"ע, היו נוסעים לאסוף כסף עבור פדיון־שבויים. בהגיעם לעיר אחת אספו עבורם כסף, וכשהביאו אותו אליהם, אמרו שחסרים ארבעה אגורות. נזכרו שהגביר של העיר רצה לתת ארבעה אגורות ולא רצו לקחת ממנו. חזרו הגבאים אל הגביר והביאו את הכסף הנותר.

ר' דוידל סיים: הם ידעו מראש כמה הם צריכים לאסוף בעיר. ואני, כשאני סופר את הכסף, אני יודע כמה יש לי (חסר[?]).

*

פעם ר' דוידל אמר: למה מחפשים תמיד שלא לומר תחנון אם יש חתן בבית המדרש, או ברית מילה, או סתם יומא־דפגרא וכדומה? - כי באמת אף אחד אינו רוצה לומר [תחנון] (חסר).

*

אבי [הר"ר דוב שו"ב] ע"ה סיפר שהוא בירך את ר' דוידל, כשהי' ילד קטן.

וזה סיפור המעשה:

סבי ר' זאב בר' זאב נמלט מחמת הגיוס לבראד, שם הי' גר אז ר' דוידל. ר' דוידל לקח את סבי ע"ה שיהי' מלמד בביתו. אבי ע"ה הי' אז בן שלש, וכילד הי' נמצא תדיר בביתו של הרבי.

הרבי נהג כל ליל שבת לברך את נכדיו, והיתה לו ברכה מיוחדת שהי' מברכם. אבי ע"ה למד את נוסח הברכה.

פעם קראה לו [הרבנית של הטאלנער] ואמרה לו: בערעלע - כך קראו לאבי - תכנס לרבי ותברך אותו, ותסיים: יתן השי"ת שהרבי יזכה לקבל פני משיח (זאל דערלעבן משיח'ן).

אבי נכנס לרבי ואמר: רבי, ברצוני לברך אתכם. אמר לו ר' דוידל: ברכני, בני!
אמר האבא את נוסח הברכה של ר' דוידל, וסיים: "דער רבי זאל דערלעבן משיח'ן".
והרבי ענה "אמן".

*

ר' דוידל מטאלנע חיתן את בתו עם בנו של ר' משה יוסף האדאראוו, בן הרב
הבעל־צדקה ר' יהושע אלעזר מבארדיטשעוו.

אודות השידוך סיפר ר' דוידל:

חושבים שסגרתי את השידוך בגלל שלמחותן יש כסף. לא, לא הייתי אף פעם
סוגר שידוך בגלל כסף, אני שונא כסף. השתדכתי בגלל היחוס של המחותן. מאבי
מורי ורבי זצ"ל הבנתי שזה זיווג מן השמים.

כך הי' מעשה:

פעם לפנות בוקר שלח אבי [ר' מרדכי מטשערנאביל] ז"ל לקרוא לי, וכשהגעתי
אליו אמר: אבידה והיזק גדול קרו בעולם. הלילה נסתלק הרב הבעל־צדקה ר' יהושע
אלעזר מבארדיטשוב.

שאלתי את אבי: איך הנך יודע? וענה לי: לפני שנתיים נעדר אברך מהעיר
לאיעוו, ונתתי לו קוויטל למסור לאבי, [סביו של ר' דוידל], ר' נחום ז"ל מטשערנאבל,
שיעשה לו טובה. עד היום לא ידעתי מה קורה עם אותו אברך. הלילה הוא הגיע אלי
והודה על הטובה שעשיתי עמו, וסיפר:

כאשר הגעתי לעולם האמת אמרתי שיש לי קוויטל לר' נחום מטשערנאבל,
ואמרו לי שלר' נחום אי אפשר להגיע. במשך שנתיים נותרתי במקום.

הלילה הגיע אלי מלאך ואמר: אתה צריך להגיע אל ר' נחום? מכיון שנפטר
הבעל־צדקה הרב ר' יהושע אלעזר מבארדיטשעוו, הכריזו למעלה שכל הבעלי־
צדקה יצאו לקבל את פני הרב ר' יהושע אלעזר. מכיון שר' נחום מטשערנאבל נחשב
לבעל־צדקה גם הוא הלך, ותוכל לראותו. והמלאך הראה עליו.

ניגשתי אליו ומסרתי את הפתק ואמרתי: הפתק הוא מר' מרדכי. הוא שאל: מיהו
ר' מרדכי? ועניתי: בנכם, ר' מרדכי. הוא לקחני ביד ונתן לי מקום בגן־עדן. כעת
הגעתי להודות לכם על כך.

ר' דוידל מטאלנע סיים: אבי זצ"ל לא קרא לאף אחד אחר מילדיו, ומכל אחי

בחר לספר זאת רק לי. לכן כשהציעו את השידוך עם בנו של ר' יהושע אלעזר, הבנתי שלכן קרא לי אז אבי, כי הוא צפה את השידוך והסכים אליו.

*

פעם בשבת פרשת קרח באמצע אמירת התורה, אמר ר' דוידל:

תרגום אונקלוס מפרש את הפסוק "ויקח קרח" - "ואתפלג קרח". הוא פרש מעדת בני ישראל שעליהם נאמר "ויאמינו בה' ובמשה עבדו", וכשקרח נפל באמונתו במשה רבנו, הוא נפל גם באמונה האחרת - אמונת ה'.

זהו שאומר הזהר הקדוש "תא ואחוי לך בלועי־קרח". בתוך כל יהודי ישנם 'בלועי־קרח'. האמינו לי יהודים, חצי העולם נתפס במינות ואפיקורסות. הנכם חושבים שהעולם מתחלק לחצי, חצי נתפס באפיקורסות וחצי לא? לא כך הדבר! כל אחד בעצמו הוא חצי... השם־יתברך יזכנו באמונה שלמה ובגאולה קרובה בב"א.

*

אירע שר' דוידל החזיק בדרך והחלו לרדת גשמים חזקים. אמר: אבי ז"ל הי' פעם בדרך וירדו גשמים, משני צידי העגלה ירד הגשם, אבל על העגלה לא ירד. אחרי שר' דוידל סיפר זאת הי' כן גם אצלו, שהגשמים ירדו רק מצידי העגלה. כשנכנס לבית, כל העגלה התמלאה מים.

*

אצל הרבי הי' שמש שישב מחוץ לחדרו בעת ששכב לישון. באחד הלילות הי' ליל־טבילה לאשתו. חשב השמש שילך לביתו, ויחזור כשהרבי עדיין ישן. כשחזר הרבי אכן ישן. כשהרבי התעורר והסתכל על השמש, אמר: פע, עם כאלו פנים אתה מגיע אלי?!
מגיע אלי?!

*

יום אחד אחר הצהריים נסע ר' דוידל לטייל. הגבאי ראה שכבר מאוחר וצריך להתפלל מנחה, והחל להתפלל שמונה־עשרה. כשאחז באמצע תפלתו שאלו הרבי משהו, והגבאי ענה. כך הדבר חזר על עצמו כמה פעמים. לאחר מכן קרא הרבי: צריכים להתפלל מנחה!

- כבר התפללתי, הגיב הגבאי.

- כיצד התפללת, והרי דיברת?

ענה הגבאי: בפרקי אבות כתוב על תלמידי חכמים "עקיצתן עקיצת עקרב",
 מותר להפסיק באמצע שמונה־עשרה מפני עקרב.
 אמר לו הרבי: הנך צודק.

*

ר' דוידל מטאלנע זי"ע פירש את הפסוק "ויגער בי"ה מן הנשואים" - מן אלו
 שנישאו, כיון שאחר החתונה מקבלים יצרה־הרע חדש...

*

ר' דוידל מטאלנע ז"ל אמר על עיירה מסויימת, שהבעלי־בתים שם זריזים מאוד...
 דהיינו, הם קמים בבוקר ומיד מוציאים את הבהמות למרעה, ותיכף כשגמיעים
 לביתם נוטלים את ידיהם. הם רצים מיד להתפלל, ותיכף לאחר התפלה עושים
 את ההכנות... וכך מנה את זריזותם בכל סדר היום, שכל מה שצריך להקדים הם
 מאחרים....

*

פעם הגיע רב עיר אל ר' דוידל ז"ל וסיפר: רבי, נסעתי עשרים וחמשה וויארסט
 עם כרכרה עד לכאן, וכל הזמן עמדתי מחשש לשעטנו במושב. הגיב ר' דוידל: מי
 שאל אותך? עד שעושים דבר טוב, צריך לפרסם זאת ולהתפאר?

*

שמעתי מר' משה ראנד (שיחי') [ע"ה]: פעם בשולחן השבת ר' דוד פרץ בבכי
 עז. הי' שם חסיד זקן שעוד נסע אל [אביו] ר' מאטלע ז"ל, ואמר לר' דוידל: הרי
 היום שבת?! ענה לו ר' דוידל: אני חושב מה יאמרו הנכדים, שהסבא גם הי' כמו
 (חסר), לכן הנני בוכה.

*

עוד סיפר ר' משה ראנד (שיחי') [ע"ה]: ר' דוידל פעם שאל יהודי מה החדשות
 בעיתון? ענה היהודי: העולם מבוהל מזה שישנו כוכב שיפול, והוא יצור מכתש
 באדמה בעומק תשע אמות. שאלו הרבי: מה אכפת לך מזה? והיהודי ענה שאכפת
 לו מכלל ישראל. אמר לו הרבי: ליהודים אין מה לפחד, בין כה הם שוכבים שנים
 עשר אמות בעומק האדמה...

*

שמעתי מהרב ניומארק (שיחי') [ע"ה], שר' דוידל נ"ע הי' אצל האדמו"ר

מסאדיגורא נ"ע הראשון. האדמו"ר מסאדיגורא אמר, שמאמר חז"ל "חכם עדיף
מנביא" נאמר על ר' דודל.

* * *

בעת שהושיבו את כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע במאסר, אסרו גם את ר' שלמה
מקארלין נ"ע. תפרו לו בבגדו על כתפו, כדי שיזהו אותו אם יברח. כך נהגו ברוסיא
עם כל האסירים.

כשהביאו את ר' שלמה מקארלין ז"ל לתחנה שממנה רצו לשלחו, צעדה שם
בינתיים פלוגת חיילים וניגנו שיר לכת (מארש). אמר ר' שלמה לגבאי: תזכור את
הניגון, נגן אתו את "בני היכלא".

עמד שם פרנס העיר ר' שלמה, והוא יצא מהכלים - עומדים לשלחו סיביר,
ובראשו מונח הניגון לנגן בו "בני היכלא"!

* * *

סבו של ר' הלל סאלצאווסקי ע"ה מצד אמו הי' חסיד ליובאוויטש. מי מהרביים
הי' בזמנו, איני זוכר. לסבו של ר' הלל סאלצאווסקי קראו ר' שלמה ע"ה. ר' שלמה
זה הי' סוחר חשוב.

פעם הוא לקח עמו כסף רב ונסע ללייפציג לקנות סחורה. הוא עבר בשפאלע
ונכנס ל'שפאלער זיידע' נ"ע. הוא נותר ללון אצלו, ונתנו לו מטה בחדר ליד הרבי.
מפתן חדרו של הסבא משפאלע הי' גבוה, והדלת היתה סגורה. ר' שלמה נשכב על
הרצפה לראות מה הרבי עושה, והוא ראה שהסבא משפאלע מסתובב הלוך ושוב
בחדרו וטוען: מה יש לך מר' שלמה? כשר' שלמה שמע זאת הוא החל לרעוד.

במשך כמה ימים הסבא משפאלע עיכב אותו ולא הניח לו לנסוע. לאחר מכן
אמר הסבא משפאלע לר' שלמה: קח מעט עפר ותתפור בכיפה שלך, סע ותצליח.

כשר' שלמה חזר מלייפציג הוא נסע לליובאוויטש. הרבי שאל אותו: היכן היית?
חיפשתי אותך בכל כדור הארץ ולמעלה, ולא מצאתי אותך? סיפר לו ר' שלמה מה
שקרה בהיותו אצל הסבא משפאלע. אמר לו הרבי: היו גזלנים שרצו להרוג אותך,
והסבא משפאלע הצילך.

רשימת סיפורים

על הרה"ג והרה"ח וכו' ר' הילל ז"ל, הידוע בשם "ר' הילל פאריטשער"¹

- גרשם על-ידי זקננו ר' נפתלי יוניק ע"ה -

כמעט את כל הסיפורים הללו, שמעתי מר' הלל סולצובסקי ז"ל, שהי' רבה של פרילוקי, ואני הייתי שם השוחט. [הסיפורים בשם הרה"ח ר' פרץ מאצקין והרה"ח רמז"ו גרינגלאז ע"ה (שניהם מאנ"ש דמונטריאול), ניתוספו לרשימות בתקופה מאוחרת יותר].

*

הרב הצדיק ר' הלל נבג"מ מפאריטש - עיירה קטנה ליד באברויסק - הי' אחר-כך רב בבאברויסק, וקראו אותו על-שם פאריטש, כי מקודם הי' רב בפאריטש.

הוא נולד בכוימעץ, לאביו שהי' הרב שם. כשהי' ר' הלל בן כשנתיים, הי' ר' נחום מטשרנוביל בכוימעץ, ודרש בכיכר השוק. כל אנשי העיר רצו לשם לשמוע את דרשתו ולראות את הר"ר נחום, גם המשרתת היהודי' של הרב רצה לשם לראות את הצדיק, ור' הלל הי' בידו'. כשראה ר' הלל את הר"ר נחום הצביע עליו בידו ואמר: אוי! "זיזע"... ("אש" בלשון התינוקות). כי ראה אש על ראשו של הצדיק.

*

בילדותו ראה ר' הלל את אביו עורך "תיקון חצות" בבכיות עצומות. שאל אותו הילד מדוע הוא בוכה, ואביו השיבו: מיין קינד, זאָלסט נישט וויסן פון דעם [=שלא תדע מזה, בני] (כי ב"תיקון חצות" עושים תשובה על חטאות-נעורים). השיב לו ר' הלל: אני מקווה להשי"ת שלא אדע מזה.

וכל ימיו הי' ר' הלל מודה לאביו, שמגיל תשע שנים לא הניח לו לכסות את רגליו בשעת השינה (כשמירה מפני ח"נ).

*

1. לשון רבנו בהקדמתו ל'פלא הרמון'.

בגיל שתיים־עשרה² כבר כינוהו "דער כוימעצער עילוי" [=העלוי מכויעעץ]³. הנגיד שבעיר שלח שדכן לאביו של ר' הלל, לקחת את בנו לחתן. הרב לא רצה בשידוך זה, אך לא הי' יכול לסרב לגביר של העיר, ואמר רק שתמורת עשרים אלף רובל יסכים לשידוך.

הגביר צחק למשמע התשובה: מי נותן סכום עצום כזה כנדוני? אבל אשת הגביר התעקשה וצעקה שעליו להסכים לתנאי זה, ובאם לאו היא תשליך את כל התכשיטים שלה החוצה, כי לשם מה לה כל העשירות אם אין היא יכולה לקחת לבתה המהוללת בעל שכזה!?

לבסוף נעתר לה הגביר והסכים לתת את הסכום הנדרש, ועכשיו כבר לא הי' הרב יכול לחזור בו וחיתן את בנו ר' הלל והוא בן שתיים־עשרה שנה. ומכיון שר' הלל לא הניח עדיין תפילין ורק התעטף בטלית, לכן כינו אותו "חול המועד" - שאז מתפללים בטלית ללא תפילין⁴...

*

כשנבחר לכהן ברבנות פאריטש הי' עליו לומר פלפול כנהוג, ושם הי' מלמד אחד מתנגד, למדן מופלג, שהכין שש קושיות על הרש"י שעליו עמד ר' הלל לשאת את הפלפול. כשהגיע ר' הלל לביאורו של אותו רש"י, עצר בדבריו, הרהר קימעא, ואחר־כך ביאר את רש"י בפירוש שונה מהרגיל, ואמר: אם לא נבאר את הרש"י בצורה זו יוקשו לנו שבע קושיות, שש הקושיות שהכין המלמד, ועוד קושיא שביעית...

*

ר' הלל הי' נוסע אל הצדיק ר' מאטעלע מטשרנוביל⁵; פעם בא לשם ר' זלמן זעזמער, שהי' מחסידי אדמו"ר הזקן, והיתה זו פרשת "זכור". הבחין ר' הלל שר' זלמן שונא את עמלק שנאה בלתי רגילה, ושאל אותו: היכן נטלתם שנאה שכזו לעמלק? השיב לו ר' זלמן: מהיכן שאני נטלתי זאת אתה אינך יכול ליטול, אבל

2. ב'רשימת היום'ן' ע' שפב: ר"ה בן יא' וחצי למד כבר רוב הש"ס. בן יב' וחצי גמרו. וב'ראשי פרקים (משיחת יום ב' דחג הפסח ה'תש"ח - לקוטי דבורים ח"ג תכו, ב): בן י"ג שנה כבר הי' בקי בש"ס ופוסקים, לומד בספרי הקבלה ומתפלל בכוונות האריז"ל. הי' מתנהג בפרישות ומרבה לעסוק בתעניות וסגופים. בהיותו בן טו' שנה כבר הי' בקי בכל כתבי האריז"ל.

3. ראה 'רשימת היום'ן' ע' שפב. מובא ב'ראשי פרקים' לתולדות הר"ר הלל מפאריטש.

4. ראה 'רשימת היום'ן' ע' רמט. ב'ראשי פרקים' (הע' 4), "על־פי סיפורי חסידים". מובא בשיחת ש"פ במדבר תש"מ (שיחות־קודש תש"מ ח"ג ע' 159) סל"ח.

5. בספר השיחות תרח"ץ ע' 76, תש"א ע' 58, 'רשימת היום'ן' ע' רכד, ע' שפג - שקודם נסעו לליובאוויץ בקש ממנו רשות להעשות חסיד של אדמו"ר האמצעי.

בליובאוויטש, אצל הרבי שלי, שם אתה יכול לטול שכמותה. אז התחיל ר' הלל לנסוע לליובאוויטש⁶.

*

כשהי' ר' הלל מגיע לעיר קרימנצ'וק, הי' מתאכסן אצל רב העיר הרב [ר' יוסף] תומרקין, שהי' מזקני חסידי ליובאוויטש. היו בקרימנצ'וק שני שוחטים שהרב תומרקין הי' אוכל משחיטתם, אבל ר' הלל הי' אוכל רק משחיטתו של אחד מהם. וכבר היו יודעים, שעבור ר' הלל צריכים לשחוט דוקא אצל אותו שוחט שר' הלל אוכל משחיטתו ולא אצל השוחט השני.

מצבת הרה"ח ר' הלל סאלצאווסקי ע"ה, מורו של זקנו הרה"ח ר' נפתלי ע"ה, בבית החיים בבאברויסק, בלארוס. בצמוד למצבתו של כ"ק אדמו"ר הר' שמריהו נח מבאברויסק נ"ע.

פעם בא ר' הלל לקרימנצ'וק, והרבנית לקחה עוף והלכה אל השוחט שעליו סומך ר' הלל, אבל הוא לא הי' בביתו. חשבה הרבנית לעצמה: "אם בעלי יכול לאכול משחיטתו של השוחט השני, יכול גם ר' הלל לאכול משחיטתו!", ושחטה אצל השוחט השני.

כשהגישו את האוכל לשולחן לא נגע ר' הלל במרק. הלך הרב ושאל את הרבנית אצל מי שחטה את העוף, והיא השיבה שאותו שוחט לא הי' בבית, לכן שחטה אצל השני, "כי אם אתה אוכל משחיטתו, יכול גם ר' הלל לאכול..."

שאל הרב את הר"ר הלל מדוע אין הוא אוכל משחיטתו של השוחט השני, ור' הלל השיב: גם השוחט השני שוחט כשר הוא, אבל הוא מנודה מלמעלה, היות ושמע פעם שמבזים תלמיד'יכם והוא לא מחה. לכן אין הוא רוצה לאכול משחיטתו.

*

בחג השבועות הי' ר' הלל לוקח דבש וחלב ומניח תחת לשונו, לקיים מה שנאמר "דבש וחלב תחת לשונך".

*

6. ב'רשימת היומן' ע' קפב: התחיל לנסוע לליובאוויטש ע"י ר' זלמן זשעזמער.

בביתו של הר"ר הלל נתגדלה אחיינית יתומה, ורצו לשדכה עם ר' יעקב (אביו של ר' הלל סולצובסקי שהי' רב בפרילוקי, אשר שם אני הייתי השוחט). בא אביו של ר' יעקב לביתו של ר' הלל לדבר אודות ההצעה, וחשב לעצמו לבקש חמש־מאות רובל לנדוני'. אבל כששמע את ר' הלל מתפלל מנחה ומעריב, החליט שלא לבקש כלום.

אחרי חתונתו התגורר ר' יעקב בכפר הסמוך לפאריטש. פעם בא אל הר"ר הלל ליום כיפור, ויאמר לו ר' הלל: כתוב בפסוק "וכיפר בעדו ובעד ביתו", וביום הכיפורים צריכים להיות בבית!

חזר ר' יעקב לביתו, ובאותו לילה כרעה אשתו ללדת. אז הבין מדוע שלח אותו ר' הלל הביתה.

בפעם אחרת כשהתארח ר' יעקב אצל הר"ר הלל, אמר לו ר' הלל באמצע הלילה: סע לביתך!

כשהגיע ר' יעקב לחצר ביתו הבחין כי גנבים פרצו אל תוך הבית, וכששמעו הגנבים כי מישהו בא לחצר ברחו מן הבית.

הר"ר הלל הבטיח לר' יעקב שהוא לא ימות קודם שיעשה תשובה.

*

בבואו מליובאוויטש הי' ר' הלל מביא אתו תמיד שיריים מפרוסת "המוציא" של הצמח־צדק זצ"ל.

*

פעם בשנה הי' הצמח־צדק שולח 'פדיון' לר' הלל ומבקש על עצמו ועל המהר"ש נ"ע⁷.

*

ר' הלל הי' נוסע תמיד עם "מנין"; פעם באו לכפר (גאוורין?) ורצו להתפלל מנחה, אבל הם היו רק תשעה אנשים. שאל ר' הלל אולי יש שם יהודי שנשתמד, ואנשי הכפר השיבו כי הפריץ שלהם הי' פעם יהודי.

שלח ר' הלל לקרוא לפריץ שישלים את המנין, והפריץ השיב שהוא מוכן לבוא תמורת עשרים וחמישה רובל (שהי' אז סכום נכבד). הסכים ר' הלל לדרישתו, והפריץ נאלץ לבוא.

7. ב'רשימת היומן' ע' שפג: הצ"צ הרשה לו גם לקחת פ"נ ולתת ברכות.

ר' הלל עצמו התפלל מנחה ומעריב בחדר בפני עצמו, ובסיום התפילה הוציא עשרים וחמישה רובל שיתנו לפריץ. כמובן שאחרי שהפריץ שמע את תפילתו של ר' הלל לא רצה כבר לקחת את הכסף, וביקש שיניחוהו להיכנס לחדרו של ר' הלל.

בכניסתו פרץ בבכי גדול, וביקש "תשובה". אמר לו ר' הלל, שאם הוא יסע מכאן מיד, הוא יתן לו "תשובה". ביקש הפריץ להיפרד מאשתו ובניו, אבל ר' הלל לא הסכים. הפריץ שמע לו, ונסע משם מיד.

באותו לילה פרצה שריפה בבית הפריץ, ואשתו ובניו עלו באש. והפריץ הי' ל"בעל תשובה" גדול.

*

כשנתקבל הר"ר הלל לרבה של באברויסק, התרעמו אנשי פאריטש על שלקחו מהם את רבם. ויעשו פשרה, שחודש בשנה ישהה הר"ר הלל בפאריטש (ומשום כך נשאר לו השם 'ר' הלל פאריטשער').

*

אצל ר' הלל הי' תמיד החסיד המקורב המכונה ר' שלום ר' הלל'ס; פעם, בפורים, הביא ר' שלום לר' הלל תפוח ואמר לו: רבי! הבאתי ביכורים, כדברי רז"ל כל המהנה תלמיד'י-חכם כו' כאילו הביא ביכורים! והיתה דעתו של ר' הלל בדיחא עליו.

אמר לו ר' שלום: אתם תהיו בגן-עדן ותאמרו חסידות, ואילו אני אתגלגל בגיהנם, איני מבקש אלא שיעשו שאוכל לשמוע שם את החסידות שאתם אומרים...

- הצלחת לפעול את מבוקשך ("האָסט גי'פועל'ט"), השיב לו ר' הלל...

(שמעתי מהחסיד ר' פרץ מאצקין (שי') [ע"ה])

*

פעם ערך מישהו סעודה גדולה לרגל "סיום הש"ס", והזמין אלי' גם את הרב, את ר' הלל. בשעת הסעודה אמר ר' הלל: "הפוך בה והפוך בה דכולא בה" - הפוך עוד דף ועוד דף ("נאך א בלאט איבערגעמישט און נאך א בלאט"), עד שתסיים את לימוד הש"ס כולו, אבל מה הש"ס לימד אותך? וזה הסימן "שאיין לך מדה טובה הימנה"...

*

ר' הלל השתתף בשמחה שערך גביר אחד בביתו, ואחר אכילת הדגים שטף ר' הלל את פיו ורקק. העיר לו הגביר שאין זה נאה לנהוג כך.

אמר לו ר' הלל, שבין אכילת דגים לאכילת בשר יש לשטוף את הפה, ובאם לא הרי זה מזיק לבריאות.

אמר הגביר: אני איני שוטף את פי, והדבר אינו מזיק לי כלל!

- זה מזיק ברוחניות! השיב לו ר' הלל.

כעבור זמן מה השתמד אותו גביר ל"ע.

*

בערב־פסח נהג ר' הלל לשתות שמן משלשל ("ריצנאייל"), כדי לנקות את מעיו מן החמץ.

*

תמיד הי' לר' הלל אורח לסעודה, ולכבוד האורח הי' ר' הלל אומר לפני ברכת־המזון "שיר המעלות".

אירע פעם שלא הי' אורח, ויאמר ר' הלל: אם־כן היום "על נהרות בבל" הוא האורח, ולכבודו צריכים אנו לומר "שיר המעלות"⁸...

*

פעם התארח אצלו אחד החסידים בשבת, וכשהגישו לשולחן את הצ'ולנט אמר האורח, שהרופאים אסרו עליו לאכול צ'ולנט.

- אכול! - אמר לו ר' הלל - על אחריותי!

לקח האורח כף אחת ואכל, וכשביקש לקחת כף נוספת אמר לו ר' הלל: זה כבר על אחריותך!...

*

ר' הלל נהג לשפוך לכל תבשיל שלוש כפות שמן⁹; פעם טעו והגישו לו שמן משלשל (ריצנאייל) במקום שמן רגיל, ור' הלל נטל ממנו שלוש כפות ושפך לתבשיל כדרכו.

כשסיים לאכול הסיט ר' הלל את הקערה, וה"עולם" חטף את שיירי המאכל,

8. מובא בשיחת יום ב' דחגה"ש תשי"א (תורת־מנחם ח"ב ע' 158). ובאגרות־קודש (חי"ד ע' מח).
9. ב'רשימות הרב'ש' (ע' קכג) - לזקיננו של רבנו זצ"ל - נרשם, שאדמו"ר מהורש"ב סיפר "שהר' הלל זללה"ה נ"ע הי' אוכל תמיד שמן, גם בזופ [=במרק] הי' אוכל שמן".

דהיינו דייסא חמה ובה שמן משלשל. מיד החלו כולם מקיאים ויורקים את אשר אכלו, ור' הלל שאל בפליאה: מה קרה?

כי הוא אכל ולא הרגיש בשום דבר יוצא מגדר הרגיל...

*

ב"שבעה דנחמתא" (משבת "נחמו" ועד ראש השנה), בהליכתו לבית המרחץ בערב שבת, נהג ר' הלל לקחת לבנים חדשים, ואת הישנים השאיר שם עבור העניים.

*

אדמו"ר הרי"צ נ"ע סיפר, שפעם, בקידושא רבא דשבת, לא טעם ר' הלל מה"מזונות" שהוגשו. בדקו ומצאו שהיו אלו שיריים מחתונה, ואמרו רו"ל שכל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר וכו'.

*

ועוד מעשה שהי', שנתנו כוסות של "לחיים" - במעמדו של ר' אייזיק מהומיל - ור' הלל לא טעם. אחר כך נתברר שהכוסות לא היו טבולות.

אמר ר' אייזיק: הילקע הילקע, "ביל פאכאראם אי סטאל זנאכעראם" - הי' איכר פשוט ונעשה "חווה"¹⁰...

*

אדמו"ר הצמח צדק אמר עליו, שאין לו בראשו כל כך שערות, כפי שיש לר' הלל מסירות נפש לדבר מצוה¹¹.

*

ר' הלל מיאן פעם ליטול את ידיו מכלי שנטל ממנו אדמו"ר הצמח צדק, באמרו, שהוא נוטל רק מכלי של זכוכית.

מאז ואילך הקפיד ר' הלל ליטול רק מכלי זכוכית.

*

10. המספר תרגם זאת לאדיש: "טרעפער", ששיעורו מנחש ומגיד עתידות, וע"פ זה כתבנו בפנים "חווה". אבל בראשי פרקים - שגם שם מובא סיפור זה - מתורגם: הי' איכר ונעשה רופא. וב'ספר השיחות - תורת שלום' ע' 109, מביא הסיפור, ומתרגם: הי' שפל בדעה ונהי' למבין דבר. וראה גם סה"ש תרצ"ז ע' 237. קיץ ה'ש"ת ע' 104.

11. ראה אגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ב ע' שמב: אמרו עליו על ר' הלל זצ"ל שהי' זהיר מאד בדקדוקי מצות (לא ישב על כסא רך מפני חשש שעטנז וכיו"ב). כששאלוהו, אמר, שעושה הכל בשביל להבין יותר טוב דא"ח. וכן ברשימת כ' אייר תרנ"ו - לקוטי דבורים ח"ג תקכג, ב. נתבאר בלקו"ש חלק כב ע' 172.

הי' לו לר' הלל נכד בשם ר' פנחס, שהי' נקרא "פיניע ר' הלל'ס"; לפני הסתלקותו אמר ר' הלל לנכדו זה: פיניע! אויב איך האָב עפעס אַ זכות אויף יענער וועלט, זאָג איך דיר צו, אַז דו וועסט אַלע יאָהרן זיין אַן אָרעמאַן! [=אם יש לי זכות כלשהי בעולם ההוא, מבטיח אני לך שתהי' עני כל ימי חיידך!].

לפיניע הי' ראש טוב והצליח לעשות עסקים גדולים, אבל לבסוף נהפך עליו הגלגל וכל רכושו אבד לו בדבר רע, ומאז הי' כל ימיו בעניות ר"ל¹².

*

פעם בא ר' הלל לעיר אחת, ולפתע נפל הגביר המקומי למשכב. באו בני משפחתו לר' הלל ובקשו עליו רחמים.

השיב להם ר' הלל: שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא!

כעבור כמה שעות מצבו של הגביר החמיר והלך, וכשבאו שוב לפני ר' הלל אמר להם: הרי כבר אמרתי לכם "שבת היא מלזעוק"!

- אבל מצבו נהי' קשה מרגע לרגע! זעקו בני משפחתו,

- הוא אשר אמרתי לכם, אמר ר' הלל, "שבת היא מלזעוק" - כשהשבת תחדל מלזעוק מדוע מחללים אותה, אזי "רפואה קרובה לבוא"! יקבל עליו החולה לשמור את השבת ותבוא לו רפואה!

וכך הווה.

*

פעם, לפני קידוש־לבנה, ראו את ר' הלל עומד מאחורי הדלת והוא מרקד ומטפח בידיו תוך שירה: אָט באַלד וועלן מיר גיין מחדש זיין די לבנה... [=עוד מעט הננו הולכים לקידוש לבנה...].

*

בהיות ר' הלל פעם באחד היישובים, הגיע הלילה האחרון של קידוש הלבנה, והלבנה לא נראתה. אותו לילה נערכה שם חתונה, אמר ר' הלל לחתן: "חתן דומה למלך", גזור על הלבנה שתיראה ונוכל לקדש אותה!

התחיל החתן מתנצל: מי אני ומה אני וכו', ור' הלל אמר לו: אמור יחד אתי!

12. ראה בתצלום מכתבו - הנכתב בפאלאצק תרס"ב - שבו מרומזת ירידתו הכלכלית: לו הייתי במצבי הראשון . . . אך כהיום יעלה נא לרצון לפניכם מנחתי הקלה . . . כי אחד המרבה כו'.

ר' הלל אמר והחתן חזר אחריו, וכמובן שהלבנה נראתה ויכלו לערוך קידוש לבנה.

(שמעתי מהרב החסיד ר' וואלף גרינגלאז [ע"ה])

*

פעם נתן ר' הלל פ"נ לאדמו"ר הצמח-צדק כדי שתיראה הלבנה, והצ"צ הבטיח לו.

הלבנה אכן יצאה מן העננים, אבל היא לא היתה זכה לחלוטין. אמר ר' הלל: אם הרבי הבטיח שתהי' לבנה, הרי שתהי' לבנה בהירה וזכה! ולא רצה לקדש את הלבנה.

כעבור זמן מה נראתה הלבנה בטהרתה, ורק אז ערך ר' הלל קידוש לבנה¹³.

*

ר' הלל הגיע פעם לעיר שלא הי' בה מקוה. התגורר שם עשיר אחד, שהי' ר"ל קמצן גדול, שאצלו התגורר ר' הלל, וכל דיבוריו עמו שיבנה מקוה מכספו לא הועילו.

שכב בעל-הבית לישון, ובחלומו והנה הלך לעולמו, ואנשי החברה-קדישא דורשים סכום כסף רב עבור הבאתו לקבורה. בניו, שהיו בדומה לו, סירבו להוציא סכום כה גדול, והחזירוהו הביתה.

מצאו בניו עצה, מרחו אותו בשיכבת בוץ עבה כדי שלא יכירוהו, והשליכוהו אל בית-הקברות מעבר לגדר. בבוקר מצאו אנשי החברה-קדישא גופת מת, ולקחוהו לחדר הטהרה כדי לטפל בו ולהביאו לקבורה. כשניקוהו ראו שאין זה אלא הגביר הקמצן, העלוהו על עגלה והחזירוהו לביתו.

בינתיים החלה גופתו להסריח, והבנים לא ידעו מה לעשות בו. לבסוף החליטו להביאו אל הכומר המקומי, שהוא יקבור אותו בבית-הקברות של הגוים. הכומר העלה שתי דרישות, האחת, שיתנו לו 300 רובל, והשני', שיעמידו צלם (צלב) על הקבר, כדי שלא יכירו שכאן קבור יהודי.

באותה שעה החל הגביר לצעוק מתוך שנתו: אני מוכן לכל, אבל לא צלם!...

13. להעיר משיחת ליל ו' דחה"ס תשנ"ב (שיחות-קודש תשנ"ב ח"א ע' 159), שמביא הפתגם והאימרה שסיפרו חסידים: "וואָס וואָלט דעמאָלט געווען", מה הי' קורה (שלא הי' מחזיק מעמד) אלמלא נראתה הלבנה ויכלו לקדשה.

כששמעו בני ביתו את צעקותיו עוררוהו משנתו, והוא נכנס לחדרו של ר' הלל ואמר לו שהוא מסכים לתת את מלוא הסכום שדרש ממנו לבניית המקוה. ומאותו יום והלאה הפך הגביר לאדם אחר לחלוטין...

*

בפקודת אדמו"ר הצמח־צדק, הי' ר' הלל נוסע במושבות היהודים ("קולוניות"), "לזרוע רוחניות ולקצור גשמיות"¹⁴.

בהיותו פעם באחת הקולוניות הללו חלה ר' הלל במעיו; הביאוהו לעיר חרסון, אבל הרופאים לא יכלו להעלות לו רפואה. וממחלה זו נסתלק.

בשבת האחרונה לחייו ביקש ר' הלל מהמנין שהתפללו בביתו, שיתפללו מהר ככל האפשר. כשעמדו במלים "יוצר משרתים ואשר משרתיו" יצאה נשמתו של ר' הלל בטהרה.

היתה זו "שבת נחמו", י"א מנחם־אב תרכ"ד. זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל, אמן.

*

ר' הלל נקבר בחרסון, ועל קברו בנו "אוהל"; כעבור זמן מה נפטר ב"הקדש" שבחרסון אחד מן הארחי־פרחי, הי' זה בעיצומו של החורף, ואדמת בית־הקברות היתה קפואה ועלי' שלג רב שנתקשה לקרח.

חופרי הקברים חיפשו מקום שיהי' נוח לחפור בו, ובקושי רב מצאו חלקת אדמה ליד אהלו של ר' הלל. החופרים חפרו ונושאי־המטה הניחו את המת בקבר.

בהגיע האביב ראו פרנסי חרסון קבר חדש ליד אהלו של ר' הלל; פשפשו בפנקסי החברה־קדישא לראות מי הוא זה שזכה לקבורה מכובדת זו, ונוכחו לדעת שאין זה אלא ארחי־פרחי, שמוצאו מהעיר פאריטש.

14. ב'ראשי פרקים' נאמר לשון זה ע"י אדמו"ר האמצעי, שבשליחותו נסע לשם. בהסכמתו של הרה"ח רא"ד לאוואוט (זקינו של רבנו) ל'פלח הרמון' מספר הוא: בשנת תר"ו זכיתי לבקש את אדמו"ר [הצ"צ] ז"ל שיבחר מהרבנים יח"ס [=יחידי סגולה] הסרים למשמעתו אחד מיוחד ראוי והגון לכך, ויתן לו רשות ויעמיס עליו שיסע בכל שנה ושנה לפלך חערסאהן (עיירות הרחוקות מליבאוויטש) להדריך את אנ"ש בדרכי התורה ועבודה ומדות ישרות. וב"ה אשר נכנסו דברי באזניו, והבטיחני להוציא הדבר לפועל. ונמשך הדבר משך זמן, עד אשר בחר בהרב המפורסם ר' הילל ז"ל מפאריטש. ומאז עד כל ימי חיותו, הי' מסבב בחודש אב ואלול בכל שנה בכל העיירות דפלך הזה, וחפץ ה' הצליח בידו אשר באמרותיו הטהורות וכח חכמת האמת שלו, רבים השיב מעון וקרב הלכות שלא יהי' פירוד לבבות בין אחי", וקבע בנפש כאו"א דא"ח לתורה ולתפלה ומדות ישרות. כמארז"ל, דברים היוצאין מן הלב נכנסים ללב.

כתבו הפרנסים לרבה של פאריטש את שמו של הנפטר, כפי שמצאו אנשי החברה־קדישא בניירותיו, ושאלו ודרשו אודותיו. השיב להם הרב, שלא לחנם זכה אותו אדם להיקבר ליד הר"ר הלל, ומעשה שהי' כך הי':

הנפטר הי' חייט בפאריטש, ועשה מלבושים לפריץ המקומי ולכל בני ביתו, ולכן הי' חשוב אצל הפריץ. כשיצאה גזירת המלכות שאסור ליהודים לגדל פאות ארוכות, כיסה ר' הלל את פאותיו בכח בידיו, ולא הניח שיגזרו אותו. הכוהו השוטרים, והחייט רץ מיד אל הפריץ וביקש ממנו שישחררו את ר' הלל. הפריץ ניאות לבקשתו, ור' הלל שוחרר.

שאל ר' הלל את החייט: במה רצונך שאברכך? בבנים, בעושר, באריכות ימים או בכל משהו אחר?

השיב לו החייט: איני מבקש מאומה בעולם־הזה, אלא רק להיות אתכם במחיצתכם אחר מאה־ועשרים שנה!

אמר לו ר' הלל: האָסט גע'פועל'ט! [=פעלת את מבוקשך].

ועתה - סיים הרב דפאריטש את מכתבו - נתקימה ברכתו של הר"ר הלל...

*

בילדותו הי' הר"ר הלל סולצובסקי ז"ל (אחיינו של ר' הלל), בנו של הר"ר יעקב הנזכר לעיל) שובב גדול; פעם טיפס על עץ, נפל ממנו ועל גבו צמחה גבנונית שגדלה והלכה מיום ליום.

נסע אביו לציונו של ר' הלל, לקח שמן מנר־התמיד שדלק שם, מרח כמה פעמים על גבו של הילד והגבנונית נעלמה כלא היתה.

סיפור מר' הלל פאריטשער ז"ל

– שכתב זקננו ר' יעקב יוסף רסקין ע"ה במכתב לנוכדיו –

ב"ה ר"ח תמוז תשל"ט ראשל"צ

. . בזה הנני לספר סיפור נורא מהרה"ח הרה"צ ר' הלל זצ"ל פאריצער שהי' ראב"ד בעיר תהלה באברויסק. זהו העיר הולדת של כבוד הסבתא שלכם שתחי', שם התחתנתי וגרתי עשרה שנים אחרי חתונתנו, היינו משנת תרע"ט י"ט סיון, עד ט"ו אלול תרפ"ט, שע"י השגחה העליונה, יצאתי משם בעל כרחי (כפי שמסופר בספר הזכרונות שלי) היינו, שהממשלה שהיתה אז (כת הבולשביקים) עשו עלי בלבול ועלילה (ועוד על חמש עשרה משפחות), ואסרו אותנו מן הבית אור ליום ט"ו אלול תרפ"ט. המשפט הי' יומיים, בשני ימים ר"ה תר"צ, המשפט דן אותנו (כולנו) לשנה מאסר בפועל בבית הסוהר, במשך השנה הובילו אותנו לכמה בתי סוהר. כמו בעיר אָרשע, ואח"כ למבצר צעריקוב. זה רחוק כארבעים קילומטר מעירה הורקי פלך מוהילב. (אגב, העיירה האַרקי נזכרת בספר הזכרונות של כ"ק אדמו"ר הריי"צ נ"ע. זי"ע) שזה היתה העריסה של צדיקים הנסתרים תלמידי הבעש"ט. (אגב משפחתינו רַסקין מלפני ששה דורות לפְּנֵי, כולם גָּרוּ בהאָרקי והסביבה. (בפרטיות כנ"ל בספר הזכרונות) משם הובילו אותנו (כמאתיים אסירים) ברגל כארבעים ק"מ למבצר צעריקוב. זהו בנין מיוחד לבית סוהר, שנבנה בזמן המלכה יעקאטרינא א' לפני כשלש מאות שנה, עבור מורדי המלכות כו' זהו מסכת בפני עצמה.

בעת שגרתי בבאברויסק, שמעתי סיפורים על כ"ק הרב ר' הלל זצ"ל שהי' הרב של עיר באברויסק. אגב זכיתי להיות הבעל תוקע בשופר ר"ה בביהמ"ד ע"ש ר' הלל. ונק' בפ"י כל ר' הלל'ס זאָל", בזמן ההוא, הי' הרב המשפיע חסידות בביהכ"נ הנ"ל הרב מרדכי גורודעצקי ע"ה, הוא אבא של הרה"ח ר' שמחה גורודעצקי שי' ואחיו הרה"ח ר' בנימין שי', והוא הכריח אותי להיות הבעל תוקע משך כל עשרה השנים שגרתי בבאברויסק הייתי התוקע בביהמ"ד שנקרא ר' הלל'ס זאָל.

כי ביהמ"ד הזה נבנה מחדש ברוב יופי ופאר על מקום הביהכ"נ שהי' בו מתפלל הרה"צ ר' הלל נ"ע זי"ע. - ע"כ ההקדמה -

כ"ה אלול תשמ"ב - ר' יעקב יוסף רסקין תוקע בשופר במניינו של הרבי
(JEM / the living archive)

מוצאי ראש השנה תשמ"ג - כוס של ברכה
(JEM / the living archive)

עכשיו אספר הסיפור ששמעתי מבנו של האיש. (שכל המאורע שאספר קרה עמו כו') שקבל הבטחה מהרה"צ ר"ה זצ"ל "עמו במחיצתו". שמו הי' ר' דוד פֿאַליי (כמדומה לי בזכרוני). אביו הי' חייט. והי' תופר בגדים עבור כל האצולה והפמליא של הקצינים ואנשי המלוכה.

והנה באותו זמן שהרה"צ ר' הלל נ"ע הי' הרב בעיר באברויסק יצאה גזירה מהממשלה, שכל יהודי יגזור הפיאות שלו. וכן להה"צ ר"ה הי' פיאות כמובן. ואסרו אותו להמשטרה והכריחו אותו שיגזור הפיאות. והרה"צ ר"ה נ"ע לא נתן בשום אופן לנגוע בפיאותיו. וע"כ אסרוהו להמשטרה.

באותו זמן הי' האיש מר פֿאַליי חייט בבאברויסק כאמור. והי' תופר הבגדים ובגדי שרד של אנשי המלוכה. וע"כ הי' לו גישה חפשית לכל אנשי המלוכה. ובהשתדלותו הרפו לענות את ר' הלל נ"ע ע"ד הפיאות, ושחררו אותו בלי פגע רע בפיאותיו. הרה"צ ר"ה זצ"ל הי' אסיר תודה להחייט מר פֿאַליי הנ"ל, והבטיח לו עבור זה שיהי' עמו במחיצתו.

ידוע ומפורסם בסיפורי החסידים. שהרה"צ ר' הלל הי' נוסע לפרקים לאוקראינא (אז הי' נקרא בשם רוסיא הקטנה). (ברוסית Малароссия) בענין מגבית למעמד, לפ"ש כו' בעיירות חֶרסון, ניקולאיעב, ועוד כו' לסוף כידוע שמנוחתו כבוד בעיר חֶרסון עד היום.

להחייט מר פֿאַליי הי' אחות שגרה בעיר חערסון. וכבר עברו הרבה שנים אחרי המאורע עם גזירת הפיאות. באחד הימים נסע פר פֿאַליי החייט לבקר אצל אחותו שגרה בחערסון, כמדומה שסיפר שנסע לימי החגים של חודש תשרי, אז לא הי' מסלת הברזל לנסוע, רק נסעו עם עגלה וסוס, כרגיל בזמן ההוא, כידוע שאחרי החגים מתחילים ימות הגשמים, ובמיוחד באוקריינא, שהיא ארץ פורי', ונותנת הרבה יבול משובח. - ובזמן שיורדים גשמים הלא הדרכים מקולקלות וקשה לנסוע, כי מחמת הגשמים נעשה הכביש רך, וקשה לנסוע, וע"כ דוחים נסיעות ארוכות כאלה, עד שמגיע החורף והשלג. וכל הדרכים מכוסים בשלג וכפור, ואז נוסעים בקלות, בלי גלגלים, על מְשֻׁלְגִים (באידיש "שליטענס") וזה הזמן מגיע בערך לימי חנוכה. - וכן הי' שבימי חנוכה התכונן ה' פֿאַליי, לחזור הביתה לבאברויסק. נסיעה כזאת לוקחת זמן כשבועיים בערך (כי זה מרחק רב), אחרי שנסע איזה ימים, הרגיש מר פֿאַליי שהוא הצטנן, ויש לו חום ושיעול, ופחד להמשיך הנסיעה שיקח כמה שבועות, והחליט לחזור לאחותו בחערסון עד שיבריא ויחזור לאיתנו. וחשב שאח"כ

בעת אמירת מאמר בהתוועדות - ליל ערב ראש השנה תשמ"ג

ישים לדרך פעמיו חזרה לביתו לבאברויסק. אבל כשחזר לאחותו, התגברה מחלתו עד שיצאה נשמתו בטהרה.

המאורע הזה עם הנסיעה, הי' הרבה זמן אחרי הסתלקותו של הה"צ ר"ה נ"ע. והנה ביום הקבורה, הודיעו לחברה קדישא, שיש פה איזה עובר אורח שנפטר וצריך להביאו למנוחתו, אכן קרה שביום ההוא, הי' שלג ורוח וקור עז מאד. והגבאי של חברה קדישא התעצל ללכת בעצמו לבית החיים. ושלח אחד מהקברנים, שיכרה איזה קבר ולהטמינו שם. השלג הכביר שהמשיך כמה ימים הי' כ"כ גבוה שלא הי' אפשר לראות המצבות, ולדעת מי ינוח שם. ועל כן, השליח הקברן לא הלך לחפש איזה מקום מיוחד לעשות הקבר, ומה שבא לידו חפר הקבר. והטמין האיש הזה.

אחרי כמה ימים ביקר הגבאי של ח"ק בבית החיים, ולגודל השתוממותו הוא רואה קבר חדש בסמיכות למקום מנוחתו של הרה"צ ר' הלל נ"ע. ונעשה רעש גדול, ורצה להעביר משם תיכף למקום אחר, והלכו להרבנים דחערסאן לשאול מה לעשות? ופסקו שישלחו מכתב לבאברויסק. ולהודיע, מה טיבו של האיש הנפטר הזה.

בבאברויסק הי' ידוע ע"ד ההבטחה. שהבטיח ר' הלל ז"ל להאיש החייט הזה. ובכלל הי' איש תם ושומר מצוות. והחליטו לא לנגוע בקבר. וכך נשאר מנוחתו כבוד בצדו סמוך לקברו של ר' הלל ז"ל זי"ע.

הסיפור הזה, שמעתי מבנו של האיש החייט הנ"ל בערך בשנת תרפ"ז. האיש (הבן) שספר לי, הי' כבר למעלה משבעים שנה בערך.

*

אגב נזכרתי עוד . . . בעיר מולדתי גזאטסק הי' כבר למעלה משבעים שנה בערך. איש זקן ושבע ימים. זה הי' כשהייתי ילד לפני הבר־מצוה שלי. אני עודני זוכר שמו: ר' יצחק זאלעסאוו ז"ל. הי' איש פשוט, אפילו לא ידע פירוש המילות. והי' בא כל יום ל"מנין" להתפלל (כך קראו לביהכ"נ) והי' יושב תמיד על מקומו שהי' במערה ע"י תנור מצופה חרסינות (של חורף) לחמם הבית. ואומר כל היום תהלים. והי' תמיד בוכה באמרו תהלים. והתעניינו מה הוא בוכה. ומה הוא מבין באמירתו. ונודע שאין לו מושג בפירוש המילות. והי' אומרים שזה התעוררות מעצם הנשמה. אעפ"י שאינו יודע מאי קאמר. - הי' בגיל יותר ממאה שנה. הוא בעצמו הי' מקנטאניסטים, שלקחו לצבא בזמן הקיסר ניקולאי הראשון ברוסיה. ושרת בצבא 25 שנה, אח"כ הי' משרת אצל ר' הלל זי"ע הי' העגלון שלו. היו לו הרבה סיפורים כי שרת הרבה זמן אצל ר"ה נ"ע אבל לדאבוני לא הי' אז מושג לרשום, מה שהי' יודע לספר.

לסוף ימיו עבר לפטרבורג, כי היו לו שם נכדים ונינים, זה הי' לפני המלחמה העולמית של תרעד (הארץ) שנת 1914. ונפטר בלנינגרד בגיל 115 שנה.

ראשי פרקים

מתולדות הרה"ג והרה"ח וכו' ר' הילל פאריטשער ז"ל

- בעריכת כ"ק אדמו"ר זי"ע -

הרב¹ הגאון המקובל והחסיד ר' הילל בהרה"ח ר' מאיר² הלוי מאליסאָו³, הידוע בשם "ר' הילל פאריטשער", נולד בשנת תקנ"ה.

למדן ושקדן עצום הי' עוד מימי ילדותו, ונקרא בשם העילוי מחומץ⁴ (עיר קטנה בסמיכות רוסי' הקטנה). בן י"ג שנה⁵ כבר הי' בקי בש"ס⁶ ופוסקים, לומד בספרי הקבלה ומתפלל בכוונות האריז"ל. הי' מתנהג בפרישות ומרבה לעסוק בתעניות וסגופים. בהיותו בן טו' שנה כבר הי' בקי בכל כתבי האריז"ל⁷.

הוא הי' תלמיד מובהק של הרה"ג הצדיק ר' אברהם דוב מאוורוטש, אב"ד דק"ק זיטאמיר, מחבר ספר בתיעין על התורה בדרך פרד"ס והי' מזכירו תמיד ביראת הכבוד. והי' נוסע⁸ להרה"צ וכו' ר' מרדכי מטשערנאביל זצ"ל⁹ ונדבק בו ללכת בדרכי החסידות. אכן בלמדו ספר לקוטי אמרים (הוא ספר התניא) לרבינו הזקן ותפקחנה עיניו לראות האור הגנוז בו כי טוב אז גמר אומר ללמוד וללמד תורת החסידות חב"ד.

1. ראה בית רבי ח"ב פ"ח. הערה בהצעת המו"ל של פלח הרמון ע"ס בראשית (הוצאה הא').
2. מבראהין - עיר בדרום רוסיא - מחסידי הרה"צ וכו' הר"ר מנחם נחום מטשערנאביל זצ"ל. ואח"כ אוהב וכפוף לבנו הרה"צ וכו' הר"ר מרדכי מטשערנאביל זצ"ל.
3. ראה מעבר לשער של ספרו פלח הרמון ע"ס בראשית.
4. [רשימת היומן ע' שפב].
5. ע"פ ספורי חסידים נשא אשה עוד קודם לזה. וקראו עליו: חול המועד; טלית קודם לתפילין. [רשימת היומן ע' רמט].
6. [ברשימת היומן (ע' שפב) כתוב שבן יא' וחצי למד כבר רוב הש"ס. בן יב' וחצי גמרו].
7. שיחות כ"ק מו"ח אדמו"ר - [יום ב' ד]חה"פ תש"ג [לקוטי דבורים ח"ג ע' תכו, ב].
8. בלקוטי דבורים [שם תקכד, א] - [מיומן כ' אייר תרנ"ו, בלקוט] לג' בעומר תש"ח - כתוב שהתחיל לנסוע אליו בהיותו בן יח' שנה. וכנראה שהוא טעות הדפוס, כי בסיפור זה עצמו משמע שזה הי' קודם שנת תקע"א.
9. [סה"ש תש"א ע' 58. רשימת היומן ע' רכד. שפג. ובלקוטי דבורים (ח"א לב, ב) מביא תורה ששמע ר"ה ממנו].

כשנסע¹⁰ כ"ק אדמו"ר הזקן בשנת תקע"א לוואלין, עבר בדרכו חזרה דרך גליל רוס'י הקטנה ואלפי אנשים נתקבצו בכל עיר ומושב אשר נתעכב שמה. באחד מבתי המלון שנתאספו שם כחמשים מנינים הי' גם הוא הרב ר' הילל, ביניהם. ושם זכה לראשונה לשמוע דברי כ"ק אדמו"ר הזקן נבג"מ על מאמר רז"ל לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצה"ר.

אחד מגדולי החסידים אשר נסע עם כ"ק אדמו"ר הזקן, הוא הרה"ח ר' זלמן מזעזמיר¹¹, שהי' אח"כ מורו של הר"ר הילל, ביאר לו להרר"ה את דברי קדש הקדשים כ"ק אדמו"ר הזקן והריחו ביראת השם ואהבתו ע"פ דרך חסידות חב"ד¹².

"שלוש שנים" - מספר הרר"ה - "נקרו בי דברי התורה אשר שמעתי אז מכ"ק אדמו"ר. במשך שלש שנים הללו עבדתי את גופי ואיברי שיהיו בדרגא דטוב באמת ולא בדרגא דצדק בלבד". ואחרי הכנה זו נסע לליובאוויטש - בחודש אלול תקע"ה¹³ - אל כ"ק אדמו"ר האמצעי ודבק בו.

* * *

בשנת¹⁴ תקע"ח פקד עליו אדמו"ר האמצעי לנסוע לישובים הקטנים "לקבץ גשמיות ולזרוע רוחניות", והר"ה קבל זאת על עצמו לתעודתו כל ימיו. כל ימי חייו הי' מקבץ מעות לפדיון שבויים ולהחזקת אנשי הצבא היהודים במאכל הכשר. מקום משכנו הי' תחלה בעיר פאָריטש הסמוכה לבאברויסק, ואחר שנסע הרה"ג והרה"ח וכו' ר' ברוך מרדכי זלה"ה מבאברויסק לאה"ק תובב"א, קבלו אנשי באברויסק את הרר"ה לרב ואב"ד במחנם.

הוד¹⁵ כ"ק אדמו"ר האמצעי עשה אותו למשפיע והי' שולח אליו בחורים להדריכם בדרך החסידות, וכן עשה גם הוד כ"ק אדמו"ר הצמח צדק¹⁶, אשר הרר"ה נתקשר אליו אליו אחרי הסתלקות אדמו"ר האמצעי. והרר"ה מתמסר במסירות נפש

10. לקוטי דבורים [ח"ג שם, ב] לקוט לג' בעומר ה' תש"ח. וראה סה"ש תרח"ץ ע' 276. אגרות קודש כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע ח"ג ע' שטט. אגרות קודש כ"ק אדמו"ר זי"ע ח"ג ע' קלב. רשימת היומן ע' שפג. ועוד - שלא ראה את כ"ק אדמו"ר הזקן, כי אם שמע את הוד קולו בלבד, שענה לו על מחשבה שלו.

ואולי הכוונה בכתוב בפנים, שלאחר שכ"ק אדה"ז נסע, שמע ר"ה מהחסידים 'חזרה' מהמאמר. אבל בסה"ש תש"א שם כתוב ששמע את קולו וגם שמע ממנו מאמר]

11. ראה אודותו: בית רבי ח"א פכ"ו. קצורים לתניא ע' קכג.

12. [לקו"ד שם תקכה, ב. רשימת היומן ע' קפב. וראה לקו"ד ח"ב שלב, ב - מה שלימדו בפעם הראשונה.]

13. לקו"ד שם [תקכו, א]. ואולי הוא טה"ד, וצ"ל: תקע"ד.

14. התמים ח"ב. שם ח"ג. [לקו"ד ח"ג תכה, א.] ועוד.

15. [לקו"ד שם.]

16. רשימת היומן שם. ע' שפב.]

להדריך האברכים וצעירי החסידים והיתה השפעתו עליהם עצומה, וכפי שאמר⁵ כ"ק מו"ח אדמו"ר שעל מחונכיו אפשר לומר "זוטרי דבכו מחי' מתים"¹⁷. בעל סדר נפלא הי' הר"ה וזה תבע והנהיג גם בין מחונכיו. כל אברך חדש שהי' בא אליו הי' מוסרו על יד שנים מן האברכים הקשישים לשים עינם עליו, והללו היו מתענינים בכל הנוגע לטובתו והרוחנית, והר"ה הי' מאציל מרוחו עליהם.

בעל סדר ומחנך מופלא הי' הר"ה⁹. אחד מדרכיו בחינוך הי' ג"כ תיאור וסיפורים מחיי זקני החסידים והנהגתם, ונהג הר"ה גם בזה בסדר ובחלוקה מסודרת, ובין חלק לחלק הי' מנגן, כדי שהדברים יחרטו עמוק בלב השומעים. והי' מדייק מאד בסיפורים והן במוסר־השכל שיש ללמוד מהם.

שתי פעמים בשנה הי' נוסע לכ"ק אדמו"ר הצמח צדק, ועד יומו האחרון לא זו מדבריו ועצתו הן במילי דעלמא והן במילי דשמיא. והי' שותה בצמא דברי קדשו.

כל מה ששמע מרבותיו הי' רושם הדברים והי' מוסיף תוס' ביאור משלו¹⁸, וגם הי' כותב דרושי עצמו, שהיו בנויים על יסודות דברי קדשם¹⁹.

* * *

הר"ה נודע כל ימיו ל"עובד" לדוגמא ולמופת. עשרות ספורים נמסרים בקרב החסידים על מדותיו וגאונותו ועל השתלמותו הפנימית, עד שגופו²⁰ - כפי שאמר עליו פעם אחד מגדולי החסידים בני דורו²¹ - הי' בחינת חמורו של ר' פנחס בן יאיר²², שמעצמו עשה רק כפי מצוות התורה.

למרות גדולתו ורוממותו של הר"ה בתורה, בנגלה ובנסתר, ועל אף כבוד שנהגו בו החסידים בני דורו, חסידי אדמו"ר האמצעי ואדמו"ר הצ"צ, הי' מתנהג בתכלית הענוה והשפלות. וגם על דקדוק קל של ד"ס או על הנהגה טובה שהנהיג בנפשו, הי' מוסר נפשו כעל החמורות. הוא הרבה להפיץ אור תורת החסידות²³ ורבים הדריך

17. [לקו"ד שם תמה, א].

18. [סה"ש תרצ"ז ע' 236 ואילך].

19. [ראה רשימת היומן ע' קפב. ע' שפג. סה"ש תרצ"ט ע' 301. שהי' שומר ביותר דברי הרב. ומעין זה בסה"ש תרצ"ט ע' 301].

20. [לקו"ד שם תקכו, ב. סה"ש תרצ"ז ע' 47. ע' 240. תרוח"ן ע' 276. קיץ ה'ש"ת ע' 104. תש"א ע' 58. תש"ג ס"ע 79].

21. [הרה"ג והרה"ח וכו' הר' אייזיק מהאמיל - לקו"ד שם תל, ב.].

22. ראה שבת קיב, ב. ירושלמי דמאי פ"א ה"ג.

23. [ראה סה"ש תש"ו-ה'ש"ת ע' 259. אגרות קודש כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע ח"ד ע' כב. שאדמו"ר הצ"צ אמר לו ביחידות: אנן פעלא דיממא אנן. מ'בעדארף מאכין ליכטיג. און ליכטיג מאכין קען מען

בדרכה ונטע בעמק לבם נקודת האמת באהבת השם ויראתו הטהורה. בכל נפשו ומאודו עסק בתקנת עניים ומרודים להטיב מצבם החומרי, וביחוד דאג לשלום בני הישוב והקולוניסטן היהודים היושבים בכפריהם ברוסי' הקטנה²⁴, ואנשי הצבא היהודים. לתכלית זו סבב ערים וכפרים רבים קרובים ורחוקים, ובכל מקום בואו חרדו לקראתו ויפזרו מכספם, והי' מרבה בצדקה כל ימיו באהבה ונתינה ומסירה.

עסקו בתורה ותפלה הי' עד קרוב לחצי היום, ומאז פתח דלתותיו לדופקים עליהן הבאים להסתופף בצלו ולדרוש בעצתו במילי דשמיא ובמילי דעלמא והי' בעזרו וכל אשר הי' עושה הי' מצליח בידו.

חברו ובן גילו של הרר"ה - הרה"ג והרה"ח וכו' הר' אייזיק מהאמיל, הי' אומר על ר' הילל "ביל פאכאָר אי סטאַל זנאַכאַר"²⁵, כלומר הי' אכר ונעשה רופא, ואמנם הרבה להביא מרפא, רפואת הנפש ורפואת הגוף.

באחת מנסיעותיו נפטר - בעיר חרסון, בשנת תרכ"ד²⁶ ביום י"א מנחם אב ושם מ"כ, ועל קברו בנו אוהל ורבים היו נוסעים להשתטח על קברו.

* * *

הי' לו בן יחיד הרב ר' זלמן ונפטר על פני אביו ונשאר ממנו בן הרב ר' פנחס ולקחו לביתו וגדלו כבן. - חתנו הי' הרב ר' רפאל מרדכי שניאורסאהן²⁷.

* * *

הרה"ק ר' הילל פאָריטשער השאיר אחריו ברכה, כתבים רבים בתורת החסידות. ומהם שיצאו לדפוס אחר פטירתו; אמרי נועם (ווילנא, תרל"ו. דרושים²⁸ אחדים). לקוטי ביאורים (ווארשא, תרכ"ח. ביאור קונטרס ההתפעלות, לכמה פרקים משער היחוד²⁹, ולהקדמת דרך חיים - כולם לאדמו"ר האמצעי). מאמרי השתטחות (ברוקלין נ. י., תשי"א. ח' מאמרים). פלח הרמון על ספר בראשית (ווילנא, תרמ"ז. הוצאה שני': ברוקלין נ. י., תשי"ד - עם הוספות). פלח הרמון³⁰ על שה"ש (פלטבה,

נאָר דורך דעם אור החסידות. אור החסידות איז אַ אור עצמי וואָס איז נתגלה גיוואָהרין דורך מסירת נפש בפועל.]

24. [לקו"ד ח"א רי, ב. סה"ש תרצ"א ע' 245.]

25. [סה"ש תורת שלום ע' 109. סה"ש תרצ"ז ע' 237. קיץ ה'ש"ת ע' 104.]

26. [רשימת היומן ע' רפט.]

27. בנו של ה"ר ברוך שמואל בנו של הרה"צ וכו' ר' חיים אברהם בנו של רבנו הזקן. [רשימת היומן ע' רפ.]

28. כנראה מרשימות השומעים.

29. בביכל אחד מצאתי ביאור גם על הפרקים: ז, ח, ט, יב, כה, לב, מז - משער היחוד - שלא נדפס לע"ע.

30. בכתבי המו"ל נקרא ג"כ עבודת הלויים. ואין הספר עתה תח"י לראות בו.

תרע"ח). פלח הרמון על ספר שמות (ברוקלין נ. י., תשט"ו - עם הוספות)*. כן נדפסו³¹ שו"ת ממנו בשו"ת צ"צ חיו"ד ס' קב. בהוספות לפלח הרמון ע"ס בראשית. ומאמרים - בס' נתיב רש"י¹² (ירושלים, תרנ"ה) ובהוספות הנ"ל.

כמה ביכלאך מאמרי חסידות שלו שלא נדפסו עדיין נמצאים באוסף הכת"י אשר לכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

(* הוספת המו"ל: פלח הרמון על ספר ויקרא (ברוקלין, נ. י., תשס"ב). פלח הרמון - מאמרים לחודש תשרי (ברוקלין, נ. י., תשע"ה).

31. בהוספות ללקו"ת הוצאה הראשונה (זיטאמיר, תרי"א) נדפסה הסכמה ואזהרת השגת גבול מיום ד' י"ג סיון שנת תר"ח, ועל החתום: הרב ישעי' בהרב נתן נטע מוויטעפסק, הרב שלמה במה' יוסף מדובראָוונא, הרב הילל במה' מאיר מפאריטש, הרב שלמה זלמן במוהר"ה מלעפילי.

בשו"ע רבינו הוצאת זיטאמיר תרכ"ב נדפסה הסכמה ואזהרת השגת גבול מיום שני כ"ה לחודש טבת שנת סימן קנה קנו בהמצאו, ועל החתום: הרב יצחק אייזיק בהר"ד מוויטעפסק, הרב אברהם בא"א מוה' אביגדור הכהן, הרב הלל במוה' מאיר הלוי.

לזכות

התמים דובער שיחי'

לרגל הכנסו לעול המצות - ג' סיון, תש"פ

מונדשיין

ולזכות אָחיו ואחיותיו שיחיו

נדפס ע"י ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' לוי יצחק וזוגתו מרת חנה שיחיו מונדשיין

ולזכות זקניהם

הרה"ת ר' יוסף יצחק וזוגתו מרת נחמה שיחיו איטקין

מרת פרומא שתחי' יוניק

דובער מונדשיין

בר מצווה - ג' סיון תש"פ

